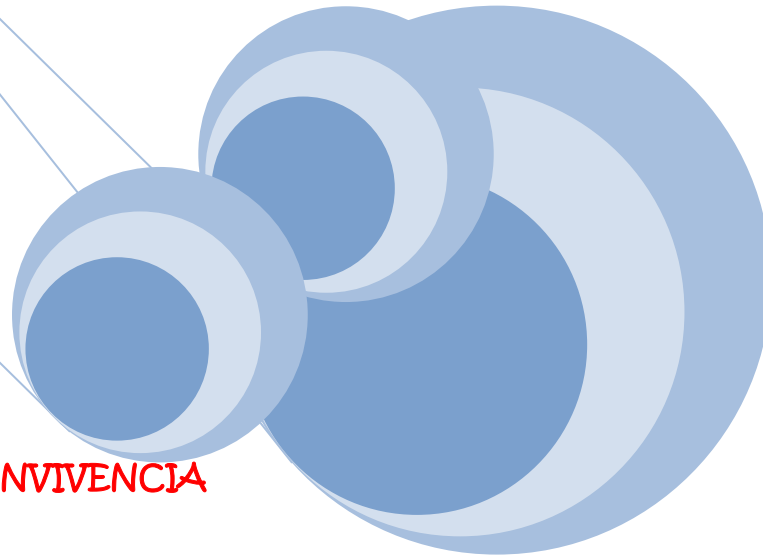

*Colegio Plurilingüe
Santo Ángel
Ourense*

PLAN DE CONVIVENCIA

Código: PC
Revisión: 2
Página: 1 de 62

PLAN DE CONVIVENCIA

ELABORADO POR:	REVISADO POR:	APROBADO POR:
EQUIPO DIRECTIVO	EQUIPO DIRECTIVO	DIRECCIÓN
Fecha: 2015/2016	Fecha: 31/08/2016	Fecha: 18/10/2016

INDICE

- I. INTRODUCCIÓN
- II. XUSTIFICACIÓN DO PLAN
- III. ANÁLISE DA SITUACIÓN, PARTINDO DUN DIAGNÓSTICO PREVIO DA CONVIVENCIA NON CENTRTO
- IV. OBXECTIVOS ESPECÍFICOS DO PLAN DE CONVIVENCIA, DERIVADOS DA ANÁLISE PREVIA
- V. DESCRICIÓN E CONCRECIÓN DAS MEDIDAS OU PROGRAMAS A DESENVOLVER PARA FAVORECER A CONVIVENCIA. RESPONSABLES, DESTINATARIOS E PROCEDEMENTOS
- VI. PROTOCOLO PARA A PREVENCIÓN, DETECCIÓN E TRATAMENTO DAS SITUACIÓNS DE ACOSO ESCOLAR
- VII. CONCRECIÓN DAS MEDIDAS OU DOS PROGRAMAS, PERSOAS OU DOS ÓRGANOS RESPONSABLES
- VIII. NORMAS DE CONVIVENCIA DO CENTRO, COA CONCRECIÓN DE DEREITOS E DEBERES DOS DIFERENTES MEMBROS DA COMUNIDADE EDUCATIVA
- IX. AS NORMAS PARA O FUNCIONAMENTO DA COMISIÓN DE CONVIVENCIA DO CENTRO
- X. MECANISMOS DE COORDINACIÓN INTERNA E COA FAMILIAS
- XI. ESTRATEXIAS PARA REALIZAR A DIFUSIÓN DO PLAN DE CONVIVENCIA
- XII. PROCESO DE SEGUIMENTO, AVALIACIÓN E MELLORA DO PLAN DE CONVIVENCIA

I. INTRODUCCIÓN

Aprender a convivir forma parte das finalidades básicas da educación e constitúe un dos principais desafíos dos sistemas educativos actuais na procura de sociedades máis modernas, xustas e democráticas, cohesionadas e pacíficas.

A educación para a convivencia responde á necesidade de formar unha sociedade preparada para desenvolver a súa vida respectándose a si mesma, ás demais persoas e responsabilizándose dos seus actos.

A escola é un lugar privilexiado de convivencia. É un espazo de crecemento, de encontro, de aprendizaxe, de experiencias compartidas, de coñecemento dos outros e de descuberta do mundo. Na escola, coma nun microcosmos, reproducense as situacións conflitivas da sociedade, pero tamén as posibilidades de superación e integración que favorecen os ambientes educativos. É, sen dúbida, un obradoiro insuperable onde aprender a convivir.

A LOE e A LODE, entre os principios da educación, sinalan a transmisión dos valores que favorecen a liberdade persoal, a responsabilidade, a solidariedade, a tolerancia, a igualdade, ou respecto e a xustiza, que constitúen a base da vida en común¹. A LOMCE, seguindo a mesma liña, establece a autonomía dos centros na elaboración das súas normas de convivencia, das de organización e funcionamento, e dispón a elaboración do plan de convivencia.

Neste sentido, o presente documento ten como obxecto articular a convivencia escolar que garante unha educación non exercicio dos dereitos e das liberdades dentro dos principios democráticos de convivencia, así como na prevención de conflitos e na súa resolución pacífica.

Este Plan de Convivencia enmárcase non Proxecto Educativo do Centro. Como colexio cristián consideramos fundamental que se respire non noso Centro un clima de convivencia harmónico, que sexa facilitador do traballo escolar, onde todos se sintan seguros e respectados. Dende estes principios básicos e segundo ven marcado non noso Carácter Propio, proxectaremos nos nosos alumnos valores evanxélicos de respecto, non violencia, xustiza, solidariedade, fraternidade e tolerancia entre outros.

Somos conscientes da importancia da educación en valores para a formación integral da persoa. Os centros educativos son espazos de educación en valores universais, onde compartir vivencias. Dende que cada alumno e cada alumna traspasa ou seu limiar, todo canto alí acontece adquire carácter educativo e pode facilitar ou dificultar convivencia.

A educación en valores humanos e cristiáns é un dos distintivos da Escola Calasancia. Pretende unha formación integral e ten en conta as distintas dimensións da persoa para preparar ao alumnado para todas as circunstancias da vida, comprometidos na mellora da sociedade.

Así pois, consideramos que a mellora da convivencia é un obxectivo formativo en si mesmo e fundamental non proceso educativo e non só un conxunto de normas

¹ LODE e GABE
CCO. PC. - V2

disciplinarias. O conflito é inherente á vida común e normal non desenvolvemento das relacións entre iguais; por iso débense establecer canles para a aprendizaxe da convivencia de forma dialogada e pacífica.

Neste marco, tanto as medidas preventivas como as correctoras terán un propósito formativo xa que a disciplina debe favorecer obxectivos educativos estimulando cambios cognitivos, emocionais e conceptuais.

A Convivencia non noso colexio orientarase aos seguintes fins:

- a) A garantía dun ambiente educativo de respecto mutuo que faga posible ou cumprimento dos fins da educación.
- b) A educación non respecto dos dereitos e liberdades fundamentais, na igualdade de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres e na igualdade de trato e non discriminación das persoas.
- c) A prevención e ou tratamento das situacións de acoso escolar mediante medidas eficaces.
- d) O recoñecemento ao profesorado, en especial aos membros dos equipos directivos dos centros docentes, das facultades precisas para previr e corrixir as condutas contrarias á convivencia, así como da protección xurídica axeitada ás súas funcións.
- e) A corresponsabilidade das nais e dos pais ou das titoras ou tutores non mantemento da convivencia nos centros docentes.
- f) A promoción da resolución pacífica dos conflitos e o fomento de valores, actitudes e prácticas que permitan mellorar o grao de aceptación e cumprimento das normas.
- g) O avance non respecto entre todos os membros da comunidade educativa e na mellora da convivencia escolar.
- h) A promoción da sensibilización dos distintos sectores que interveñen na educación sobre a importancia da convivencia como parte fundamental para o desenvolvemento persoal e social do alumnado.

II. XUSTIFICACIÓN DO PLAN DE CONVIVENCIA

O Plan de Convivencia do noso colexio pretende propiciar cambios positivos que favorezan un bo clima de convivencia en todos os ámbitos da comunidade educativa: alumnado, profesorado, familias e persoal non docente.

Ten un enfoque formativo ao tratarse dunha aprendizaxe enmarcada en obxectivos fundamentais e transversais; á súa vez, é unha responsabilidade compartida por toda a comunidade educativa. O diálogo e a conciliación son as estratexias habituais e preferentes para a resolución dos conflitos non ámbito escolar.

O punto de partida para a súa elaboración foi a análise das nosas fortalezas para potencialas, e tamén das nosas debilidades para poder así melloralas.

Neste sentido, cobra unha vital importancia o labor que se debe levar a cabo dende as titorías coa conseguinte revisión do Plan de Acción Titorial (PAT), en todas as etapas educativas, pretendendo:

- Achegar coherencia non PAT en todas as etapas do centro.
- Vincular os obxectivos do Plan de Convivencia aos do Plan de Acción Pastoral, dado que o Carácter Propio da nosa comunidade educativa incide

con especial énfase nos valores evanxélicos relativos á convivencia: respecto, solidariedade, xustiza, tolerancia, fraternidade, etc.

- Incidir non só nas medidas correctivas e reeducadoras, senón tamén en todas aquelas medidas preventivas que favorezan a mellora da convivencia dende as etapas máis temperás do sistema educativo.
- Coidar especialmente a atención do alumnado con necesidades educativas especiais (ACNEE) coma un factor de prevención de posibles dificultades, non só de índole académica, senón tamén condutual. Así, o Plan de Convivencia ten unha relación estreita co Plan de Atención á Diversidade (PAD), no que se traballan aspectos específicos de dificultades de aprendizaxe.

O obxectivo final é a mellora da convivencia non noso centro e comunidade educativa.

Os **obxectivos xerais** do plan de convivencia pretenden:

- a) Facilitarlles aos órganos de goberno e ao profesorado instrumentos e recursos en relación coa prevención da violencia e a mellora da convivencia non centro.
- b) Concienciar e sensibilizar á comunidade educativa sobre a importancia dunha axeitada convivencia escolar e sobre os procedementos para melloralala e acadar un ambiente educativo que permita o óptimo aproveitamento dos recursos que a sociedade pon á disposición do alumnado.
- c) Fomentar nos centros educativos os valores, as actitudes e as prácticas que permitan mellorar o grao de aceptación e cumprimento das normas, avanzar non respecto á diversidade e non fomento da igualdade entre homes e mulleres.
- d) Facilitar a prevención, a detección, o tratamento, o seguimento, a xestión e a resolución dos conflitos que se poidan producir non centro, e aprender a utilzalos como fonte de experiencia e aprendizaxe.
- e) Facilitar a prevención, detección e eliminación de todas as manifestacións de violencia, especialmente do acoso escolar, da violencia de xénero e das actitudes e comportamentos xenófobos e racistas.
- f) Facilitar a conciliación ou a mediación para a resolución pacífica dos conflitos.
- g) Contribuír dende o ámbito da convivencia á adquisición das competencias básicas, particularmente das competencias social e cidadá, e para a autonomía e iniciativa persoal.
- h) Fomentar e facilitar a participación, a comunicación e a cooperación das familias no mantemento da convivencia nos centros docentes.
- i) Establecer, incrementar e consolidar as relacións con entidades e institucións da contorna que contribúan á construción de comunidades educadoras e a unha convivencia de calidade que potencie os dereitos e as liberdades fundamentais.

III. ANÁLISE DA SITUACIÓN PARTINDO DUN DIAGNÓSTICO PREVIO DA CONVIVENCIA NO CENTRO

Contamos cun número importante de nenos de clases económicas e sociais menos favorecidas.

En xeral, pódese dicir que é unha zona tranquila da cidade que non soe rexistrar incidentes relacionados coa delincuencia, consumo de drogas, mendicidade, "botellón" etc.

Este clima social, pode favorecer o feito de que o noso Centro Escolar se poida catalogar, coma de "baixa incidencia" en canto aos posibles conflitos que atopamos na convivencia cotiá.

Características das familias:

Indicadores socioeconómicos:

- Nivel socioeconómico das familias é medio-baixo.
- A case totalidade do alumnado é da zona, polo que non utilizan medio de transporte. Case se pode dicir que o 95% veñen camiñando ao Centro.

A profesión dos pais dos alumnos é case toda do sector Servizos, sendo as máis representativas as seguintes:

- Administrativos e auxiliares
- Funcionarios
- Mestres
- Empresarios, industriais e autónomos
- Choferes, viaxantes, taxistas e transportistas
- Médicos e enfermeiros
- Electricistas, fontaneiros, carpinteiros e pintores
- Construción
- Perruqueiras
- Tamén hai un número de persoas que están non paro ou son inmigrantes polo que o seu nivel adquisitivo é moi baixo e están a precisar de bolsas tanto de comedor coma das cotas solidarias de doazón.

Indicadores socioculturais:

- Nivel socioeconómico das familias é medio-baixo así como tamén o nivel sociocultural. Iso ten unha clara repercusión non rendemento dos alumnos e na valoración que os pais fan da educación dos seus fillos.
- Nivel de estudos é de grao medio.

Segundo ou profesorado das distintas etapas e niveis educativos, os **conflitos** percibidos máis frecuentes non noso centro escolar son:

- Faltas de puntualidade.
- Protesta ante calquera contrariedade.
- Vocabulario inadecuado.
- Insultos e faltas de respecto entre os alumnos.
- Dificultades para permanecer en silencio durante as explicacións dalgunhas clases.
- Non poñer atención.
- Non esforzarse non traballo diario.
- Ser inconstantes.

- Non participar activamente no desenvolvemento da clase.
- Acusarse entre eles.
- Aillarse voluntariamente.
- Non gardar a quenda á hora de falar.
- Non utilizar as normas de educación.
- Non coidar ou material persoal ou escolar e ou mobiliario.
- Responder violentamente a unha ofensa, intencionada ou non.
- Practicar chantaxe emocional entre iguais.

En xeral, a situación actual da convivencia no noso centro é boa e satisfactoria.

A continuación detallaranse os tipos de conflitos por etapas educativas.

CONFLICTOS OU ALTERACIÓNS DA CONVIVENCIA MÁIS FRECUENTES:

1. - Rexeitamento á aprendizaxe

- Disrupción na aula: falar a destempo, falar cos compañeiros...
- Distracción e falta de atención
- Esquezo do material e falta de atención.
- Perda de respecto entre iguais ou a menores durante ou recreo.
- Desobediencia, nalgúns casos, as ordes dos educadores e da familia.
- Incumprimento das normas.
- Non ser puntual.
- Non realizar as tarefas de forma habitual ou non rematar os traballos non tempo establecido.
- Non participar activamente non desenvolvemento da clase.
- Non atender ás explicacións ou distraerse.

2. -Trato inadecuado.

Faltas de respecto ás normas de urbanidade ou ás formas de relación social que se consideran aceptables como:

- Desconsideración verbal ou acenos cara os compañeiros
- Desconsideración verbal ou acenos cara os profesores
- Non vir ao Centro correctamente uniformado e/ou aseado.
- Non manter a clase limpa e ordenada
- Non coidar ou material propio, dos compañeiros ou do Centro e/ou as instalacións.
- Facer balbordo e/ou saír ao corredor nos cambios de clase.
- Empregar palabras malsoantes ou non sentar correctamente.

3. - Condutas disruptivas.

Comportamentos "obxectivamente non agresivos" que deterioran ou interrompen o proceso de ensino-aprendizaxe como:

- Desobedecer ao profesor.

- Interromper a clase falando cos compañeiros, ríndose, mirando cara atrás,... mentres ou profesor explica.
- Non deixar atender aos compañeiros ou interromper ou seu traballo.
- Levantarse do sitio sen permiso ou saír da aula.
- Non respectar a quenda de palabra ou non levantar a man para intervir.

4. - Condutas agresivas.

Comportamentos intencionados que se realizan para danar a outra persoa e que causan pracer ou recompensan ao que as fai como:

- Ameazar, poñer a cambadela, empurrar...
- Dar portazos ou tratar mal as instalacións ou o mobiliario
- Resolver violentamente os conflitos: baterse ou pedir a outros que llo fagan a un compañeiro.
- O desenvolvemento da clase.

Entre as **causas** podemos indicar as seguintes:

- No alumnado podemos atopar falta de motivación e responsabilidade.
- Dificultades de aprendizaxe.
- Impulsividade.
- Falta de disciplina e pouca reflexión.
- Falta de ferramentas para resolver os conflitos axeitadamente.
- Influencia negativa das novas tecnoloxías (por un uso inadecuado).
- Non recoñecer a autoridade do adulto e profesor...
- Nalgunhas familias atopan falta de colaboración e/ou implicación nos aspectos escolares (non revisan tráense ou material á clase, se traballan na casa, se levan deberes ou "avisos" dos profesores...) e mesmo ás veces, excesiva delegación da educación do seu fillo no Colexio ou desautorización do profesor e xustificación de condutas do alumno.
- En ocasións sinálase que é necesario un cambio de actitude, por exemplo na dosificación da televisión, ordenador, videoxogos, e na insistencia nos valores (respecto, solidariedade, compañeirismo...), límites e normas claras...
- Non profesorado prexudica a situación de "desprestixio social" e a falta de recoñecemento pola que agora mesmo está a atravesar a tarefa educativa.

Resposta do Centro ante estas situacións

A resposta educativa do Centro é a de promover a actitude de participación dos distintos sectores da comunidade educativa a través dos mecanismos que ofrece o Regulamento de Réxime Interno e a normativa vixente.

Así, sempre se procurará:

- Seguir vías de diálogo, respecto e comunicación para solucionar calquera conflito e, ademais, procurarase potenciar a mellora da convivencia a través da adquisición de habilidades de enfrontamento aos conflitos.
- O Centro dá resposta a esta problemática dende diferentes ángulos que conlevan a distintas accións:
- A dedicación dos cargos unipersoais do Centro á detección, análise e tratamento destas situacións.
 - O acompañamento de tutores/as e profesores/as ao alumnado.
 - O Programa de Acción Titorial de cada Etapa.

- O traballo do Departamento de Orientación.
- O traballo e seguimento levado a cabo pola Comisión de Convivencia.
- A aplicación das Normas de Convivencia do Centro.
- A relación frecuente coas familias do alumnado.
- A coordinación cos órganos educativos pertinentes da Consellería de Educación.

IV. OBXECTIVOS ESPECÍFICOS DERIVADOS DA ANÁLISE

Despois de analizar, ver as causas e dar solucións en cada nivel educativo, cremos que no Centro debemos traballar os seguintes obxectivos específicos:

- a) A garantía dun ambiente educativo de respecto mutuo que faga posible o cumprimento dos fins da educación e que permita facer efectivo o dereito e o deber do estudo
- b) A educación no respecto dos dereitos e liberdades fundamentais, e na igualdade de trato e non discriminación das persoas.
- c) A prevención e o tratamento das situacións de acoso escolar mediante medidas eficaces.
- d) Recoñecemento ao profesorado, para previr e corrixir as condutas contrarias á convivencia, así como da protección xurídica axeitada ás súas funcións.
- e) A corresponsabilidade das nais e pais ou das titoras ou titores no mantemento da convivencia nos centros docentes
- f) Promover a resolución pacífica dos conflitos e fomentar valores, actitude que permitan mellorar o grao de aceptación e cumprimento das normas.
- g) Avanzar no respecto entre todos os membros da comunidade educativa e na mellora da convivencia escolar.

Obxectivos relativos á regulación da convivencia no Centro.

Conseguir que os alumnos aprendan e practiquen o comportamento que espera alcancen como cidadáns libres, responsable solidarios ao final da súa escolarización.

Neste sentido, preténdese que os alumnos:

- Aprendan valores e comportamentos prosociais dende o currículo e as relacións de ensino e aprendizaxe.
- Practiquen condutas solidarias con outros, cooperen e colaboren con compañeiros e outros membros da comunidade escolar.
- Teñan a oportunidade de participar de modo responsable na vida do Centro.
- Posibilitar a resolución educativa dos conflitos e a intervención eficaz nos problemas de convivencia escolar.

Trátase de axudar a "levarnos ben" resolvendo os nosos conflitos dun modo formativo nun ámbito seguro de relación.

Obxectivos referidos á prevención de conflitos.

- Lograr a implicación de todos os membros da comunidade escolar no proceso de discusión, fixación, difusión e apropiación de normas de convivencia.
- Ter sempre actualizada a información sobre os alumnos que permita prever, detectar e anticiparse a posibles problemas de convivencia.
- Propiciar un clima de relacións que permita vivir e interiorizar os valores que propician unha boa convivencia.
- Aprendizaxe e práctica de comportamentos cívicos, habilidades sociais, educación en valores, educación emocional, etc.

Obxectivos referidos a mellorar as condicións de ensino e aprendizaxe.

- Favorecer a aprendizaxe e a integración escolar de todos os alumnos. Entendemos que satisfacendo as necesidades educativas dos nosos alumnos poderemos desenvolver neles un sentimento de vinculación e pertenza á comunidade escolar que lles permita interiorizar as normas, actitudes e valores do noso proxecto educativo. Así pois, preténdese desenvolver un ámbito educativo que facilite o "éxito escolar", é dicir, que propicie que os alumnos aprendan e se sintan integrados no Centro.

Obxectivos para conseguir a participación, implicación e colaboración de todos os membros da Comunidade Educativa.

Propiciar a participación e a colaboración da comunidade educativa na educación e na construción dun Centro verdadeiramente educativo para todos. Trátase de que:

- O Centro resulte educativo para todos e as súas prácticas sirvan de referencia para as prácticas sociais e individuais.
- A Comunidade Educativa colabore no mantemento e desenvolvemento desas prácticas.

Obxectivos relacionados coa intervención ante problemas graves de convivencia e acoso escolar.

- Dispoñer de procedementos e protocolos de actuación específicos ante problemas graves de convivencia que vulneren os dereitos dos membros da comunidade.

V. DESCRICIÓN E CONCRECIÓN DAS MEDIDAS OU PROGRAMAS A DESENVOLVER PARA FAVORECER A CONVIVENCIA. RESPONSABLES, DESTINATARIOS E PROCEDEMENTOS

Segundo o profesorado das distintas etapas educativas do noso colexio, en xeral considérase que o clima de convivencia é bo debido á forma de concibir a educación e o Carácter Propio do Instituto Calasancio, acompañado do Regulamento do Réxime CCO. PC. - V2

Interior, pedras angulares que favorecen o coñecemento dos valores e das condutas desexables.

Como xa se mencionou con anterioridade, prestamos especial atención ao **Plan de Atención á Diversidade**, entendendo o traballo específico nas dificultades escolares coma un **potente factor preventivo** de posibles dificultades de convivencia: condutas disruptivas, chamadas de atención, falta de motivación, ou calquera outra conduta desaxustada á norma, etc.

Queremos conseguir a mellora das relacións persoais entre todos os membros da Comunidade Educativa e o desenvolvemento da escola como un ámbito de paz. Pártese do convencemento de que non é a disciplina a que leva a un bo clima senón que é un bo clima o que leva á orde. Polo tanto, dámoslle a este unha importancia crucial, traballando por conseguir un clima escolar axeitado sobre o que fundamentar unha auténtica educación de calidade.

PLAN DE ACTUACIÓN

No Centro hai distintos procesos, sendo desenvolvidos ás veces de forma simultánea en función das demandas de cada situación formulada.

Unha vez decididas as prioridades e propósitos, e procurando que cumpran os principios que acordáramos cumprir, dispoñemos as estratexias ou procedementos aplicables nas distintas situacións problemáticas que se vaian presentando.

O Plan de Actuación que propoñemos está baseado en dúas únicas estratexias que pretenden ser eficaces, proactivas

Estrutura do plan:

O seguinte Plan de Convivencia estruturouse en función de 3 bloques correspondentes a cada unha das etapas educativas

E un cuarto bloque de carácter xeral, no que se incluírán aspectos de convivencia comúns a todas as etapas. Fundamentalmente o referido a:

- ANTICIPACION NTERVENCION
- PROTOCOLO DE ACTUACION
- AVALIACION E SEGUIMENTO

ANTICIPACION

**INTERVENCION
PROTOCOLO DE ACTUACION**

**E AVALIACION
SEGUIMIENTO**

PROCESOS DE DETECCIÓN

**OBSERVACIÓN DIRECTA: PROFESORES, MEMBROS
DA COMUNIDADE EDUCATIVA**

PROTOCOLOS DE COMUNICACIÓN COAS FAMILIAS

TEST, PROBAS DO DEPARTAMENTO DE ORIENTACIÓN

DESCRIBIÓN DA SITUACIÓN DA CONVIVENCIA NO CENTRO

ETAPA: INFANTIL

CONFLICTOS MÁIS HABITUAIS	CAUSAS MÁIS PROBLABES	MEDIDAS ACTUAIS	OUTRAS ACTUACIÓNS QUE FAVORECEN A CONVIVENCIA
Dificultade para compartir.	Egoísmo pola facilidade que teñen para conseguir todo.	Facelos razoar sobre as actitudes positivas	Implicar a familia na corrección.
Egocentrismo: -Ser os primeiros. - Todo o mellor para eles	Condicionante propio da idade	Pedir perdón e restablecer a relación.	Realización de Actividades lúdicas puntuais Que apoien á solucionar os conflitos.
Discriminación a outros nenos. Tendencia a facer grupos pequenos.	Prolongación das relacións con outros nenos	Interrelación de todos os nenos a través de traballos en grupos definidos pola profesora.	Contos e fichas para traballar a intelixencia emocional.

ANTICIPACIÓN	
DINÁMICAS DE ANTICIPACION FAVORECEDORAS DA CONVIVENCIA NO CENTRO	
DESCRIPCION DA DINÁMICA	OBXECTIVOS
Traballar contos alusivos ao Diálogo e á Tolerancia.	Fomentar o compañeirismo e a idea de grupo-clase.
Con motivo dos aniversarios realizar algunha actividade para que os alumnos destaquen calidades positivas do alumno en cuestión.	Desenvolver no neno unha forma de pensar en positivo dos seus compañeiros de clase.

AVALIACIÓN	
DINÁMICAS DE AVALIACIÓN FAVORECEDORAS DA CONVIVENCIA NO CENTRO	
TEMPORALIDADE	<ul style="list-style-type: none"> • Establécese un período de avaliación ANUAL
AMBITOS DE APLICACIÓN	<ul style="list-style-type: none"> • DINÁMICAS DE ANTICIPACIÓN • DINÁMICAS DE INTERVENCIÓN
PARTICIPANTES NA ENQUISA	<ul style="list-style-type: none"> • CLAUSTRO DE PROFESORES • CONSELLO ESCOLAR • AMPA
DINÁMICAS DE AVALIACIÓN	<ul style="list-style-type: none"> • ENCUESTAS • DINÁMICAS EN EQUIPOS DE TRABAJO

DESCRIBIÓN DA SITUACIÓN DA CONVIVENCIA NO CENTRO

ETAPA: PRIMARIA

CONFLICTOS MÁIS HABITUAIS	CAUSAS MÁIS PROBLABES	MEDIDAS ACTUAIS	OUTRAS ACTUACIÓNS QUE FAVORECEN A CONVIVENCIA
- Falar cando non corresponde.	- Celos. - Chamar a atención - Non estar centrado.	- Insistir en regras - Xogos e estratexias. - escoitar antes para poder falar.	- Non deixar participar mentres non cumpran as normas.
- Pelexas.	- Agresividade. - Tratar de impoñer a súa vontade nos xogos.	- escoitar as diferentes versións e intentalas solucionar mediante o diálogo.	- Comisión de convivencia.
- Envexas e egoísmo	- Egocentrismo - Celos - Baixa autoestima	- Reforzar aspectos positivos.	- Dinámicas de intelixencia emocional.
- Falta de respecto	- Falta de autoridade na familia incapaz de poñer límites.	- Diálogo Colexio-Familia. - Poñer límites.	- Dinámicas de habilidades sociais.

ANTICIPACIÓN

DINÁMICAS DE ANTICIPACIÓN FAVORECEDORAS DA CONVIVENCIA NO CENTRO

DESCRIBIÓN DA DINÁMICA	OBXECTIVOS
Poñer carteis nas distintas dependencias do Centro que conteñan as normas e sancións.	Mellorar o vocabulario, os bos modais e as normas de cortesía nos alumnos e en nós mesmos
Establecer un sistema de sancións que restableza o dano causado ao material e as instalacións cando se fai un mal uso delas. Comunicar aos pais o sistema de Normas de Convivencia e Sancións establecidas	Aceptar e respectar as normas de convivencia como fórmula para unha mellor relación.

DINÁMICAS DE EVALUACIÓN FAVORECEDORAS DE LA CONVIVENCIA EN EL CENTRO	
TEMPORALIDADE	Estabécese un período de avaliación ANUAL
AMBITOS DE APLICACIÓN	<ul style="list-style-type: none"> • DINÁMICAS DE ANTICIPACIÓN • DINÁMICAS DE INTERVENCIÓN
PARTICIPANTES NA ENQUISA	<ul style="list-style-type: none"> • CLAUSTRO DE PROFESORES • CONSELLO ESCOLAR • AMPA
DINÁMICAS DE AVALIACIÓN	<ul style="list-style-type: none"> • ENQUISAS • DINÁMICAS EN EQUIPOS DE TRABAJO

DESCRIPCIÓN DA SITUACIÓN DA CONVIVENCIA NO CENTRO			
ETAPA: SECUNDARIA			
CONFLICTOS MÁIS HABITUAIS	CAUSAS MÁIS PROBLABLES	MEDIDAS ACTUAIS	OUTRAS ACTUACIÓNS QUE FAVORECEN A CONVIVENCIA
Actitudes de rexeitamento ante compañeiros doutros países	Descoñecemento da problemática dos inmigrantes e da súa cultura e costumes	Traballouse nun proxecto intercultural durante tres anos para dar a coñecer en profundidade as culturas de procedencia dos alumnos	Púxose énfase en que os alumnos estranxeiros coñezan en profundidade a cultura da nosa cidade, e aprendan a amala e respectala.
- Insultos e falta de respecto entre eles. - Falta de respecto ao profesorado.	- Falta de autocontrol. - Falta de reflexión antes de falar. - Falta de	- Amoestación verbal e facer que recapaciten e pidan desculpas. - Repoñer ou reparar o	- Comunicación á familia.

- Non coidar o material común. - Linguaxe basta e inapropiada.	responsabilidade. Influencia dos medios de comunicación.	que estragaron.	
- Incumprimento do deber de estudio e interrupción do desenvolvemento normal da clase.	Falta de esixencia e control por parte da familia.	- Comunicación ás familias por medio da plataforma. - Enviar os alumnos a outra clase	- Actividades en grupo que favorezan a socialización.
- Vexacións ou humillacións.	Imitación dos modelos que triunfan na nosa sociedade.	- Suspensión do dereito a asistir a saídas e a outras actividades extraescolares.	- Habilidades sociais.
- Non aceptación das normas básicas.	Ausencia de normas na familia	- Recoñecemento da actitude negativa ante os demais.	- Cinema-fórum con películas que mostren valores de conduta estimulantes.

ANTICIPACIÓN

DINAMICAS DE ANTICIPACIÓN FAVORECEDORAS DA CONVIVENCIA NO CENTRO

DESCRIPCIÓN DA DINÁMICA	OBJECTIVOS
Convivencias Intercolexiais, organizadas por todos os Colexios	Conseguir un maior grado de tolerancia e respecto entre os alumnos
Folla informativa.	Manter unha comunicación fluída con todos os pais, para conseguir que se impliquen connosco na educación dos seus fillos.

AVALIACIÓN

DINÁMICAS DE AVALIACIÓN FAVORECEDORAS DA CONVIVENCIA NO CENTRO

TEMPORALIDADE	Establécese un período de avaliación ANUAL
ÁMBITOS DE APLICACIÓN	<ul style="list-style-type: none">• DINÁMICAS DE ANTICIPACIÓN• DINÁMICAS DE INTERVENCIÓN
PARTICIPANTES NA ENQUISA	<ul style="list-style-type: none">• CLAUSTRO DE PROFESORES• CONSELLO ESCOLAR• AMPA
DINÁMICAS DE AVALIACIÓN	<ul style="list-style-type: none">• ENQUISAS• DINÁMICAS EN EQUIPOS DE TRABALLO

VI. PROTOCOLO XERAL DE PREVENCIÓN, DETECCIÓN E TRATAMENTO DO ACOSO ESCOLAR E CIBERACOSO

I. INTRODUCCIÓN

II. IDENTIFICACIÓN DO ACOSO ESCOLAR

- a) Criterios de identificación do acoso escolar
- b) Tipos de acoso escolar
- c) Consecuencias do acoso escolar

III. PROTOCOLO DE ACTUACIÓN

Primeira fase.

Coñecemento da situación. Identificación e comunicación

- a) Comunicación sobre unha posible situación de acoso escolar (anexo I)
- b) Medidas urxentes de protección á presunta vítima.
- c) Designación dunha persoa responsable da atención e apoio á presunta vítima (anexo II).
- d) Primeira comunicación ás familias do alumnado implicado (anexo III e IV).
- e) Nomeamento dunha persoa responsable da tramitación (anexo V).
- f) Comunicación a outros profesionais educativos e/ou outros axentes externos (anexo VI).

Segunda fase.

Recollida de información. Rexistro (anexo VII)

- a. Entrevista individual á vítima. Citación do alumno ou alumna acosado/a unha entrevista (anexo VIII)
- b. Entrevista individual á/s persoa/s responsable/s do acoso. Citación do alumnado acosador a unha entrevista (anexo IX)
- c. Entrevista individual ás persoas observadoras/espectadoras. Citación dúas demais alumnos ou alumnas implicados/as a unha entrevista (anexo X)
- d. Entrevista individual ás familias. Citación para entrevista ás familias da persoa acosada e da persoa ou persoas acosadora/s (anexo XI e XII)
- e. Solicitude de asesoramento e/ou apoio técnico do departamento de orientación do centro (anexo XIII)
- f. Solicitude de asesoramento a outros organismos, especialmente non caso de ciberacoso (anexo XIV)

Terceira fase.

Análise da información e adopción de medidas

- a. Análise da información (anexo XV)
- b. Adopción de medidas (anexo XVI)
 - i. Medidas de protección á vítima
 - ii. Medidas reeducadoras e correctoras para a persoa ou persoas agresora/s
- b) Medidas reeducadoras para a persoa ou persoas agresora/s Medidas correctoras para a persoa ou persoas agresora/s (anexos XVII e XVIII)

3. Outras medidas

4. Comunicación á Inspección Educativa (anexo XIX)

Cuarta fase.

Seguimento e avaliación das medidas adoptadas. Rexistro (anexo XX)

IV. ESTRATEXIAS DE PREVENCIÓN

- a) Estratexias organizativas e de prevención no Centro
- b) Estratexias de prevención na aula

V. O CIBERACOSO

- a) Definición de ciberacoso
- b) Criterios de identificación do ciberacoso
- c) Tipos de ciberacoso
- d) Protocolo de actuación
- e) Estratexias preventivas

VI. A RESPONSABILIDADE DO CENTRO. ASPECTOS XURÍDICOS

- a) Responsabilidade do centro (anexos XXI e XXII)
- b) Particularidades xurídicas do ciberacoso.

VII.- INFORMACIÓN DE INTERESE

VIII.- ANEXOS do PROTOCOLO XERAL DE PREVENCIÓN DETECCIÓN E TRATAMENTO DO ACOSO ESCOLAR:

I. INTRODUCCIÓN

O fenómeno denominado acoso escolar, maltrato entre iguais ou *bullying* atopámolo presente en toda a historia, pero nos últimos anos adquire interese social debido ao aumento e gravidade dos feitos e ao contorno onde prodúcese, ou educativo.

Bullying é un termo anglosaxón do que provén a palabra *bully*, que significa 'matón ou botaporela'. As primeiras referencias non eido educativo encóntranse na publicación dun artigo xornalístico, en 1969, do psiquiatra sueco Heinneman, non que destaca ou inadvertidas que pasan as inxustizas sociais. Máis tarde, na década dos setenta, o noruegués Dan Olweus iniciou unha investigación non eido mundial sobre intimidación sistemática, publicado co título *A agresión nas escolas: os bullyies e os nenos agresivos*.

O estudo deste fenómeno no Estado español é recente, destacando o *Informe do Valedor do Pobo sobre violencia escolar* (1999). Este é o resultado dunha investigación sobre a violencia entre iguais no ámbito escolar en todo o Estado, coordinada polo Departamento de Psicoloxía da Universidade Autónoma de Madrid.

Outro estudo máis recente e que actualiza un informe do 2000, tamén do Defensor do Pobo, é *Violencia escolar: o maltrato entre iguais en educación secundaria obrigatoria 1999-2006* (2007).

Ademais, e xa referido As relacións a través das novas tecnoloxías, cabe facer referencia ao recente *Informe extraordinario do Valedor do Pobo en Galicia sobre Adolescentes e internet en Galicia* (2011), no que se define o ciberacoso e infórmase, entre outras cousas, dos usos que fan e dos riscos que está a vivir a nosa mocidade no seu día a día.

As interaccións e relacións entre iguais inciden non desenvolvemento social dos nenos e adolescentes, pero non sempre estas relacións son de carácter positivo. Na actualidade, nos centros educativos, como mostra do que ocorre no resto da sociedade, estase a vivir unha situación de certo auxe da violencia nas súas diferentes vertentes. Son moitas as manifestacións desta no noso contorno, hoxe en día a ninguén lle resulta alleo a existencia de casos de violencia doméstica, acoso moral non traballo, acoso inmobiliario nin o fenómeno educativo do *bullying* ou acoso escolar.

A existencia dos conflitos esixe de todos, e particularmente do sistema educativo, unha aprendizaxe para ou seu entendemento, a súa xestión e a súa resolución, dentro dun marco de convivencia e cultura da paz

O fenómeno do *bullying* ou acoso escolar vén definido como **"unha conduta de persecución física e/ou psicolóxica que realiza un alumno ou alumna contra outro, ao que elixe como vítima de varios ataques"** (Dan Olweus). Trátase, polo tanto, dunha situación continuada non tempo e de grande intensidade, na que unha das partes a sente poderosa e asume o papel de agresor ou acosador, en tanto que a outra, máis vulnerable, asume o papel de vítima ou acosada. Polo tanto, malia a alarma social creada por veces nos medios, non debe confundirse unha situación de acoso con pelexas puntuais ou con situacións nas que as dúas partes se atopan en situación de igualdade.

Así, na Lei 4/2011, do 30 de xuño, de convivencia e participación da comunidade educativa, abórdase por primeira vez non plano legislativo ou tratamento de situación de acoso, partindo da definición destas situacións de acordo cos criterios xeralmente admitidos pola comunidade pedagóxica e inclúe a problemática derivada do mal ou

inadecuado uso das novas tecnoloxías e, ademais, recóllense nos principios de protección integral das vítimas e de primacía do interese e protección destas no tratamento do acoso escolar.

Finalmente, e xa non seu artigo 30, dispónse que cada centro docente incluíra un protocolo para a prevención, detección e tratamento das situacións de acoso escolar no seu Plan de convivencia.

IV. IDENTIFICACIÓN DO ACOSO ESCOLAR

As dinámicas de funcionamento, tanto do grupo amplo que forma o alumnado do centro coma do grupo limitado á aula, poden favorecer relacións negativas como o acoso. Outros conflitos escolares non son acoso: meterse un co outro de xeito amigable e sen intención de facer dano ou as discusións e mesmo as pelexas entre alumnado a un mesmo nivel, situados, polo tanto, nun equilibrio de forzas.

É importante, xa que logo, diferenciar o acoso escolar doutras situacións disruptivas puntuais, que presentan a miúdo unha abordaxe diferente, aínda que requiren tamén dunha resposta efectiva.

Son moitas as investigacións e os autores que fan referencia ao acoso escolar, tamén denominado maltrato entre iguais ou *bullying*.

Non artigo 28 da Lei 4/2011, do 30 de xuño, de convivencia e participación da comunidade educativa, "incluído no capítulo III titulado Prevención e tratamento das situacións de acoso escolar", defínese o acoso escolar dicindo:

Para os efectos desta lei, considérase acoso escolar calquera forma de vexación ou malos tratos continuados no tempo dun alumno ou alumna por outro ou outra ou outros, xa sexa de carácter verbal, físico ou psicolóxico, incluído o illamento ou baleiro social, con independencia do lugar onde a produza. Terán a mesma consideración as condutas realizadas a través de medios electrónicos, telemáticos ou tecnolóxicos que teñan causa nunha relación que xurda non ámbito escolar.

a) Criterios de identificación do acoso escolar

Para poder considerar un comportamento como acoso escolar, deben cumprirse tres criterios diagnósticos, que deben darse simultaneamente, prescindindo da personalidade da posible vítima.

Os criterios son:

1. A existencia de intención de facer dano.

Debe existir unha vítima concreta, indefensa e unha persoa agresora que lle fai dano conscientemente.

2. A repetición das condutas agresivas.

A agresión crea na vítima a expectativa de poder ser branco de ataques novamente.

Existencia dunha acción agresiva repetida, durante un período longo de tempo e de forma recorrente. Os comportamentos de abuso preséntanse reiteradamente no tempo. É un tipo de violencia difícil de identificar, isto é debido a que ou acoso case sempre permanece oculto para as persoas adultas, pero o alumnado si ten coñecemento dos sucesos.

3. A duración no tempo, co establecemento dun esquema de abuso de poder desequilibrado entre a vítima e a persoa agresora ou persoas agresoras.

Presenza de desigualdade de poder (desequilibrio de forzas) entre a persoa máis forte e a persoa máis débil. É unha situación desigual, de indefensión para a vítima. Hai un desequilibrio e un abuso de poder que impide que a persoa acosada poida saír por si mesma da situación.

b) Tipos de acoso escolar

Para poder identificar unha situación de acoso, é necesario coñecer tanto as súas formas coma as súas consecuencias.

Respecto das formas de acoso, temos que ter presentes manifestacións de maltrato tanto verbal -a través de insultos, alcumes, desprestixio...- coma físico contra a persoa vítima ou os seus obxectos persoais. Tamén hai que ter en conta posibles situacións de intimidación, tales como ameazas, chantaxes, roubos... e, por último, situacións de illamento.

De xeito esquemático podemos considerar os seguintes tipos ou manifestacións do acoso (informe do Defensor do Pobo - UNICEF, 2000 e 2007):

Exclusión e marxinação social:

- Activa Non deixar participar
- Pasiva Ignorar

Agresión verbal:

- Directa Insultar, poñer alcumes ofensivos...
- Indirecta Falar mal de alguén ás súas costas

Agresión física:

- Directa Pegar
- Indirecta Agachar cousas
- Romper cousas
- Roubar cousas

Maltrato mixto:

- Ameazas/Chantaxe Ameazar para meter medo
- Ameazar con armas
- Obrigar a facer algo con ameazas (chantaxe)
- Acoso sexual físico (actos)

Acoso sexual verbal (comentarios)

Exemplos de manifestación cando se produce exclusión e marxinação social:

Minan a autoestima da persoa e fomentan a súa sensación de temor, rexeitamento, marxinação, humillación, ridiculización das súas opinións, burlas, acoso ou xestos de noxo, desprezo ou agresividade dirixidos contra a vítima, pretende illar á persoa do resto do grupo e compañeiras ou compañeiros, no grupo e no centro. Exclusión, non dirixirle a palabra, difusión de rumores e calumnias contra a vítima e o seu aspecto... na súa presenza ou na súa ausencia, comentarios relativos sobre o grupo ao que pertence (sexo, raza, relixión...), outros.

Exemplos de manifestación cando prodúcese agresión verbal: Palabras insultantes, humillacións, alcumes, ameazas, provocacións, desprestixio ou difusión de falsos rumores, menosprezos e ridiculización en público, resaltar defectos físicos, outros.

Exemplos de manifestación cando se producee agresión física: Incomodar (descolocarlle as cousas, tirar da roupa), intimidacións (ameazas de violencia física, intento de pegarlle...), manifestase a través de agresións leves ou graves directas (asustar, golpes illados, empurróns, patadas, puñados, beliscos, golpes, tundas, pegar,...), extorsións, furtos, roubos, danar as pertenzas da vítima, agocharlle as cousas (maltrato indirecto) e ata ou uso de calquera obxecto para arremeter contra a persoa, outros.

Algunhas destas manifestacións de acoso poden exercerse a través das novas tecnoloxías da información e da comunicación (TIC): teléfono móbil, redes sociais... (Ciberacoso).

Exemplos de manifestación a través das TIC: mensaxes de móbil ofensivas, intimidatorias ou non desexadas; correos electrónicos ofensivos, intimidatorios ou non desexados; utilización da súa imaxe sen permiso, gravacións de sucesos co móbil sen permiso, outros.

Os momentos e os lugares, e mesmo os medios, nos que pode producirse o acoso son múltiples: durante o recreo e nos patios; na fila; nos baños, nos corredores...; na aula, cando a profesora ou o profesor mira o encerado para dar unha explicación ou mentres a atende a algunha alumna ou alumno; nos cambios de clase; no comedor; no transporte escolar; nas entradas ou saídas do centro; no exterior do centro; a través do móbil (mensaxes, chamadas anónimas,...); por internet, a través das redes sociais, chat ou correo electrónico, outros. Polas características da vítima pode haber manifestacións específicas de acoso: racista, homofóbico, sexista, dirixido a alumnado con discapacidade...

c) Consecuencias do acoso escolar

A posibilidade da existencia de acoso escolar moitas veces maniféstase no cambio de conduta da persoa que ou está a sufrir, polo tanto haberá que estar alerta, tanto no Centro Educativo como na familia. Amósanse a continuación unha serie de posibles indicadores que, entre outros, poden poñer de manifesto a existencia desta situación:

INDICADORES ANTE UN POSIBLE CASO DE ACOSO ESCOLAR

DETECCIÓN POR PARTE DA FAMILIA E/OU DO CENTRO EDUCATIVO CONDUTAS DETECCIÓN

- Cambios nos tempos de chegada e saída do centro educativo Familia e centro
- Cambios nos itinerarios de ida e volta ao centro educativo Familia e centro
- Cambios na súas relacións persoais (compañeiros/as non habituais) dentro do centro educativo Centro
- Cambios na súas relacións persoais (compañeiros/as non habituais) fóra do centro educativo Familia e centro
- Busca acompañarse de persoas adultas Familia e centro
- Busca da soidade dentro do centro educativo Centro
- Busca da soidade fóra do centro educativo Familia
- Abandono de actividades que antes lle interesaban sen razón aparente Familia e centro
- Descoida ou seu aspecto físico Familia e centro
- Comentarios negativos sobre a súa clase ou o seu centro educativo Familia.

RELACIÓNS SOCIAIS

- Prefire quedar na casa a saír Familia
- Estados de ansiedade Familia e centro
- Preocupación Familia e centro
- Pechamento sobre se mesmo/a Familia e centro
- Desconfianza Familia e centro
- Desinterese Familia e centro
- Tendencia á tristura e a chorar facilmente Familia e centro
- Nerviosismo repentino Familia e centro
- Dificultades de comunicación nas tarefas Centro
- Dificultades de comunicación nas relacións de grupo Centro
- Cambio nas rutinas relacionadas co sono Familia
- Cambio nas rutinas de alimentación Familia
- Cambios de humor Familia e centro
- Molestias físicas (vómitos, dores...) Familia e centro
- Inseguridade, desconfianza en se mesmo/a Familia e centro
- Negativa a falar sobre a situación Centro
- Actuacións agresivas Centro

ESTADOS DE ÁNIMO

Actuacións agresivas (malas contestacións, agresividade con irmáns/ás ou outros membros da unidade familiar...)

Familia

- Actitude negativa ante as tarefas escolares Familia e centro
- Dificultades de concentración nas tarefas escolar Centro
- Diminución da calidade dos seus traballos Familia e centro
- Desaparécenlle pertenzas escolares ou persoais Familia e centro
- Fai actividades ou tarefas que non lle corresponden Familia e centro
- Actitude pasiva xeral (tenta pasar sempre desapercibido/a) Centro
- Actitude pasiva ante situacións violentas nas que non está implicado/a

Centro

- Prefire traballar só/soa Centro
- Baixa non seu rendemento escolar Centro
- Diminución da autoestima Familia e centro
- Puxéronlle alcumes que non lle gustan Centro
- En actividades de grupo non é elixido/a Centro
- Non préstase para participar en actividades voluntarias Centro
- Desinterese en actividades a realizar fóra do horario habitual Centro
- Pide máis cartos do habitual Familia
- Deixa de recibir visitas, chamadas... de amigos/as Familia
- Nerviosismo nos momentos de saír da casa Familia
- Nerviosismo ante ou teléfono, uso de Internet, móbil... Familia
- Rompe pertenzas, traballos... sen razón Familia

- Desinterese en actividades que antes lle interesaban (deporte, cinema, música, ...)

OUTRAS ACTITUDES: COMPORTAMENTO E/OU TAREFAS ESCOLARES

- Non quere falar das súas relacións Familia e centro
- Respecto da vítima, son múltiples os síntomas que pode sufrir, pero fundamentalmente concréntanse nunha perda de confianza e autoestima, fobia ao centro, ansiedade e depresión e mesmo problemas físicos como consecuencia da somatización. Para a identificación destes síntomas resulta fundamental a colaboración das familias.

As consecuencias que poden reflectirse nunha situación de acoso ou maltrato entre iguais poden ser:

- Para a vítima:** pode traducirse en fracaso escolar, trauma psicolóxico, risco físico, insatisfacción, ansiedade, infelicidade, problemas de personalidade, risco para o seu desenvolvemento equilibrado.
- Para a persoa ou persoas agresoras:** pode ser a antesala dunha futura conduta delituosa, unha interpretación da obtención de poder baseada na agresión, que pode perpetuarse na vida adulta, e mesmo unha supervaloración do feito violento como socialmente aceptable e recompensado.
- Para os/as compañeiros/as observadores/as:** pode conducir a unha actitude pasiva e compracente ante unha inxustiza e unha modelaxe equivocada da valía persoal.

O acoso entre escolares é utilizado polos agresores como unha forma de demostrar o seu poder, utilízano sempre con persoas que saben que non se van defender.

Para erradicar as situacións de acoso escolar, e seguindo a Díaz Augado, debemos ter presente ou seguinte:

1. Intervir ao primeiro sinal, para que a violencia non sexa grave nin se repita.
2. A amizade e a integración como prevención: ou traballo propio da aula debe permitir que todo o alumnado teña un grupo de amigos. Isto permitirá, ao mesmo tempo, mellorar a calidade de vida nas escolas e aprender habilidades sociais.
3. Existen tres papeis que hai que previr, intervindo con toda a comunidade educativa: ou de persoa agresora, ou de vítima e ou de persoa espectadora pasiva, que coñece a violencia pero non fai nada para evitala.

III. PROTOCOLO DE ACTUACIÓN

A persoa responsable da dirección do centro ou, de ser o caso, calquera outro membro do equipo directivo por delegación expresa daquel dirixirá todas as actuacións que se deriven do desenvolvemento do presente protocolo.

Aínda que os modelos preventivos de carácter xeral no ámbito de centro e de aula son a mellor vía para que os problemas de convivencia se reconduzan de xeito positivo e se garanta unha axeitada convivencia escolar, non obstante, en ocasións, xorden episodios graves coma o acoso.

Unha vez detectados indicios da existencia no centro dunha posible situación de acoso escolar, é necesario coñecer cales son as medidas que deben ser adoptadas, posto que unha intervención rápida e efectiva que implique a toda a comunidade escolar (alumnado, familia e docentes) pode evitar un agravamento da situación.

Para isto, é conveniente ter establecido un claro plan de actuación onde se recolla un conxunto de medidas destinadas a frear e paliar a situación de acoso.

O protocolo de actuación ten por obxecto que o profesorado dun centro educativo saiba como actuar nos posibles casos de acoso, pois é imprescindible que se actúe de xeito inmediato e decidido tanto co alumnado implicado (víctima, agresor ou agresores e espectadores) coma coas súas familias.

O seguimento dun protocolo estandarizado é prescriptivo para os centros escolares e contribúe a organizar a intervención, concretando as fases e dimensións que se deben prever, proporcionando pautas de actuación ou orientacións en situacións nas que se require un procedemento sistemático para a identificación e resolución do problema.

En consecuencia, este protocolo de actuación ante un posible caso de acoso escolar ten un carácter básico, sen prexuízo de que cada centro educativo poida adaptalo ou ampliálo en función do seu contexto ou das peculiaridades do caso. Trátase, pois, dun protocolo base que necesita ser contextualizado ou adaptado ao centro e ao seu contorno para, finalmente, ser incluído nos documentos institucionais dos respectivos centros, promovendo o tratamento integrado da convivencia.

Este protocolo, ao igual que calquera outro, precisa da corresponsabilidade da comunidade educativa na xestión dos conflitos, o que supón a revisión e optimización das canles de información, comunicación e participación, a revisión e actualización dos documentos institucionais e o fomento das relacións con outros axentes sociais (servizos sociais, sanitarios, policiais, xurídicos...).

Para favorecer o repartimento de responsabilidades e a coordinación na acción, propónse adoptar diferentes fases: fase primeira, coñecemento, identificación e comunicación da situación; fase segunda, recollida de información e rexistro; fase terceira, análise da información e adopción de medidas; fase cuarta, seguimento e avaliación das medidas adoptadas e rexistro. Propóñense, ademais, unha serie de documentos de apoio en anexos para lles facilitar aos centros educativos as distintas intervencións no desenvolvemento do protocolo. Recordar que toda a información que figure en todos os documentos empregados e que se recolla nas diferentes fases do protocolo terá carácter confidencial.

Primeira fase.

Coñecemento da situación. Identificación e comunicación

Non existen fórmulas que poidan aplicarse á xeneralidade dos episodios de acoso escolar. O esencial é analizar as características específicas de cada caso dispoñendo da información máis completa posible: antecedentes, persoas implicadas, frecuencia e gravidade dos feitos, idade, tipo de maltrato, actitude das familias...

O acoso escolar ten que ser comunicado a outras persoas que non estean involucradas. O acoso mantense co silencio dos que o exercen, de quen o padece e de quen o ve e non o remedia.

Que facer cando unha alumna ou un alumno se sinte vítima de acoso escolar ou ben a familia, o profesorado ou algún compañeiro ou compañeira detecta unha situación deste tipo?

a) **Comunicación sobre unha posible situación de acoso escolar (anexo I)**

Calquera membro da comunidade educativa (alumnado, profesorado, familias, persoal non docente) que teña coñecemento ou sospeitas, por calquera medio, dunha situación de acoso sobre algún alumno ou alumna ten a obrigaón de poñelo en coñecemento da persoa ou persoas directamente responsables do menor no centro educativo, quen lle trasladará a información ao director ou directora. É imprescindible coidar a confidencialidade e a discreción nos procesos de comunicación.

Esta primeira comunicación da situación poderá facerse de diferente forma, dependendo da persoa que sexa coñecedora desta:

Alumnado: caixa de reclamacións, queixas e suxestións do centro (RQS), aula de titoría, comunicación verbal a un adulto.

Familia: caixa de reclamacións, queixas e suxestións do centro (RQS), atención de titoría a pais/nais, comunicación verbal ao profesorado do centro ou á persoa responsable da dirección.

Profesorado: comunicación á persoa titora dos alumnado implicados e/ou á persoa responsable da dirección.

Persoal de administración e servizos: comunicación ao titor do alumnado implicado e/ou á persoa responsable da dirección.

Persoas alleas ao centro: comunicación directamente á persoa responsable da dirección.

A continuación, rexistrarase de forma escrita a comunicación desta posible situación de acoso escolar mediante o emprego do **anexo I**. Neste documento recóllese información sobre a persoa ou persoas que primeiro teñen coñecemento da situación e de como se produce esta, así como do alumnado implicado nesta.

En calquera caso, o receptor ou receptora da información sempre informará o director ou directora ou, na súa ausencia, a algún membro do equipo directivo.

b) **Medidas urxentes de protección á presunta vítima**

Ao mesmo tempo, a persoa responsable da dirección do centro establecerá as medidas urxentes oportunas de protección á presunta vítima. Debe primar sempre o interese da presunta vítima sobre calquera outra consideración.

Entre estas medidas urxentes poderán **adoptarse as seguintes**:

- Vixilancia específica das persoas indicadas.
- Supervisión e vixilancia naqueles lugares onde poida producirse o suposto acoso.
- Medidas cautelares que impidan o contacto entre a suposta vítima e a persoa ou persoas causantes da posible situación de acoso.
- Comunicación e solicitude de colaboración ás familias do alumnado implicado.
- Asignación dunha persoa responsable de atención e apoio á presunta vítima.

c) **Designación dunha persoa responsable da atención e apoio á presunta vítima (anexo II)**

A persoa titular da dirección do centro ou titular do centro concertado designará unha persoa responsable da atención á presunta vítima entre o profesorado do propio centro. Para o mellor desempeño desta función se recollerán no Plan de convivencia do centro as posibles vías de formación deste profesorado. Procurarase, cando sexa posible, que a designación recaia sobre unha persoa coa que a vítima garde unha relación de confianza e proximidade, tal como recolle o artigo 30.2.c) da Lei 4/2011.

No mesmo nomeamento, esta persoa será convocada para recibir a información pertinente, reunión da que se redactará a acta.

d) Primeira comunicación ás familias do alumnado implicado (anexos III e IV)

Posteriormente, a persoa responsable da dirección do centro, e coa debida cautela, poñerá a situación en coñecemento das familias do alumnado implicado, para o que empregará a vía de comunicación máis rápida posible, transmitindo tranquilidade e buscando sempre a colaboración das familias. Paralelamente realizarase esta comunicación por escrito a través dos anexos III e IV.

Nesta comunicación, as familias do alumnado implicado deben ser informadas da situación e dos feitos ocorridos e, de ser o caso, das medidas iniciais que se están adoptando provisionalmente para minimizar os feitos e evitar unha nova situación.

Tamén se lle comunicará a posibilidade de requirir novamente a súa colaboración para recadar información que contribúa a esclarecer os feitos.

e) Nomeamento dunha persoa responsable da tramitación (anexo V)

A dirección do centro designará unha persoa responsable da tramitación do protocolo e no mesmo nomeamento será convocada para recibir a información pertinente, reunión da que se redactará a acta. Entre a información facilitada nesta primeira reunión estará a relativa aos feitos e a todos os trámites realizados pola dirección do centro ata o momento deste nomeamento; a copia dos partes de incidencia e das medidas correctoras de todo o curso que lle afecte ao alumnado implicado; os datos de absentismo escolar e o informe dos titores deste alumnado.

Esta persoa será a encargada de comunicarse con todos os suxeitos implicados, de recadar a información necesaria e comunicarlle nunha reunión, da que se redactará a acta, á dirección do centro para adoptar as medidas oportunas e, de ser o caso, será tamén a persoa responsable da tramitación do correspondente expediente disciplinario se definitivamente se conclúe en que se trata dun caso de acoso escolar.

En todas as súas actuacións, esta persoa deberá ter en consideración que, en caso de incoarse un expediente disciplinario, o prazo máximo para a súa resolución será de doce días lectivos dende que se tivo coñecemento dos feitos, tal como recolle o artigo 25.7 da Lei 4/2011.

O seu nomeamento debe ser coñecido polo profesorado titor do alumnado implicado, de forma que se facilite a colaboración entre estes e a comunicación de calquera incidencia relevante que puidese acaecer con respecto á situación denunciada.

A persoa que desempeñe esta función deberá ser nomeada entre o profesorado do propio centro. Para o mellor desempeño desta función se recollerán no Plan de convivencia do centro as posibles vías de formación deste (con carácter xeral, no caso de ciberacoso, deberá contar con coñecementos no uso das TIC).

f) Comunicación a outros profesionais educativos e/ou outros axentes externos (anexo VI)

Se se considera necesario e oportuno, e sempre en función da valoración inicial, a persoa responsable da dirección do centro poderá requirir a colaboración de calquera membro da comunidade educativa e doutras instancias externas ao centro (sociais, sanitarias, xudiciais...).

Cantas actuacións se desenvolvan realizaranse sempre tendo presente a imprescindible confidencialidade de todo o proceso.

Segunda fase.

Recollida de información. Rexistro (**anexo VII**)

Trátase dunha fase na que o principal obxectivo é o de recadar os datos necesarios para dilucidar se os feitos denunciados constitúen ou non unha situación de acoso escolar.

No caso de incoarse expediente disciplinario, toda a información recollida nesta fase formará parte deste expediente, polo que haberá que tomar en consideración os prazos establecidos no artigo 25 da Lei 4/2011.

Para a recollida e rexistro da información, tal como se indicou ao principio deste documento, achéganse unha serie anexos.

A información debe recollerse dun xeito discreto, por escrito e a través de diversas fontes e procedementos: observación directa e vixilancia das zonas de risco para seleccionar datos sobre as características da interacción do alumnado, agresións existentes e situacións nas que se producen...; entrevistas individuais con citas previas ao alumno ou alumna acosado/a, alumnado acosador, familia do alumno ou alumna acosado/a e familia do alumnado acosador, titor/a e profesorado de aula, compañeiras ou compañeiros e, se é preciso, persoas relacionadas co centro (coidadores, monitores de actividades extraescolares...), persoas dependentes de outras institucións...

Os procedementos empregados nesta fase deberán axustarse á idade e madureza dos entrevistados e garantir a confidencialidade da información facilitada, e recollerán cando menos:

- Datos identificativos do centro e alumnado afectado.
- Persoa que recolle a demanda.
- Persoa que comunica a situación.
- Recollida inicial de datos sobre o tipo e gravidade do acoso denunciado.
- Lugares onde se produce o acoso, aínda que se producise fóra das instalacións do centro.
- Feitos observados.

a) Entrevista individual á vítima.

Citación do alumno ou alumna acosado/á unha entrevista (anexo VIII)

O obxectivo desta entrevista será proporcionarlle apoio e protección á alumna ou alumno que o sofre, rachar co illamento social que permitiu a aparición do acoso e, ao mesmo tempo, obter a súa información ao respecto. Cando o alumno ou alumna entrevistado sexa menor de idade, procederá que esta entrevista se produza en presenza dun adulto.

Será necesario revisar a información dispoñible e ter en conta que posiblemente lle custe falar do tema e que incluso o negue. É importante que nesta primeira toma de contacto se xere nun clima de confianza, polo que, se é necesario, deberá repetirse ata que o alumno se encontre en disposición de trasladar o alcance do problema.

A entrevista debe comezarse de xeito indirecto e ir centrándose progresivamente no tema. Haberá que manter unha actitude comprensiva e amosarse receptivo. No remate desta debe transmitirse unha actitude tranquilizadora e comunicar explicitamente a busca de solucións e o compromiso para atallar o problema detectado.

No anexo VIII recóllense unha serie de orientacións e preguntas tipo para o desenvolvemento desta entrevista.

b) Entrevista individual á persoa ou persoas responsable/s do acoso. Citación do alumnado acosador a unha entrevista (anexo IX)

O obxectivo desta entrevista será o de recoller a información dende o punto de vista da persoa ou persoas agresora/s, amosar a postura do centro de intolerancia cero ante as agresións e que tome ou tomen conciencia das consecuencias da súa conduta para a vítima e para eles ou elas mesmo/as, sen confundir “sermón” con entrevista. Cando o alumno ou alumna entrevistado sexa menor de idade, procederá que esta entrevista se produza en presenza dun adulto.

É conveniente que as entrevistas sexan individuais, pois, no caso de varias persoas acosadoras, o grupo tendería a minimizar o problema e diluír a responsabilidade entre os seus membros, dificultando a admisión da súa culpa.

Os datos achegados pola persoa responsable ou persoas responsables do acososervirán para constatar os feitos e valorar se realmente está exercendo de acosador ou acosadora.

No anexo IX recóllense unha serie de orientacións e preguntas tipo para o desenvolvemento desta entrevista.

c) Entrevista individual ás persoas observadoras/espectadoras. Citación dos demais alumnos ou alumnas implicados/as a unha entrevista (anexo X)

Recollida de información das persoas “espectadoras/observadoras”, que son os membros da comunidade educativa que poden coñecer os feitos pero non participan activamente nestes. Cando o alumno ou alumna entrevistado sexa menor de idade, procederá que esta entrevista se produza en presenza dun adulto.

Trátase de contrastar a información achegada por estas persoas coa obtida da persoa acosada e da persoa ou persoas acosadora/s, coa finalidade de poder garantir a veracidade dos feitos.

No caso de que sexa máis dunha persoa, as entrevistas deben ser realizadas de forma individual.

No anexo X recóllense unha serie de orientacións e preguntas tipo para o desenvolvemento desta entrevista.

d) Entrevista individual ás familias. Citación para entrevista ás familias da persoa acosada e da persoa ou persoas acosadora/s e (anexo XI e XII)

Trátase de dar a coñecer e recoller información sobre os feitos denunciados, se son coñecidos polos pais e, de ser o caso, que medidas tomaron ata esa data ao respecto. É preciso informar da postura firme do centro sobre a intolerancia absoluta de cara ás agresións e procurar a colaboración das familias, contándolles os seguintes pasos da intervención para a atallar o problema.

Entrevista coa familia da vítima (anexo XI). Necesaria para tranquilizar a familia e para que saiban cal é a situación dos feitos. Os datos achegados servirán para completar a información e servirán na adopción de medidas conxuntas. Tamén serán informados das medidas adoptadas para a súa protección.

Entrevista coa familia da persoa ou persoas acosadora/s (anexo XII).

Necesaria para tranquilizar a familia e para que saiban cal é a situación dos feitos. Os datos achegados servirán para completar a información e servirán na adopción de medidas conxuntas. Serán informados de posibles medidas provisionais que se puidesen adoptar e que lle afecten ao seu fillo ou filla, amosándolles a postura firme do centro de intolerancia ás agresións e facéndolles ver as consecuencias deste tipo de condutas.

Nos anexos XI e XII recóllense unha serie de orientacións e preguntas tipo para o desenvolvemento destas entrevistas.

e) Solicitude de asesoramento e/ou apoio técnico do departamento de orientación do centro (anexo XIII)

A persoa responsable da tramitación poderá solicitar asesoramento e/ou apoio técnico da persoa que ocupe a xefatura de orientación do centro cando o consideren necesario e oportuno para o desenvolvemento do proceso.

f) Solicitude de asesoramento a outros profesionais educativos e/ou organismos ou axentes externos, especialmente no caso de ciberacoso (anexo XIV).

Cando se considere oportuno, a persoa responsable da tramitación, poderá solicitar asesoramento a outros profesionais educativos como son os Equipos de Orientación Específicos e a Inspección Educativa, en calquera momento do proceso.

Ademais, a complexidade das situacións de ciberacoso pode derivar na necesidade de consulta e asesoramento a organismos ou axentes externos ao centro como:

Axencia Española de Protección de Datos

Policía Local e/ou Policía Autonómica

Unidades de delitos telemáticos da Garda Civil e da Policía Nacional

Outros

Unha vez rematado o proceso de recollida de información, rexistraranse nun documento todos os datos relevantes para proceder á súa análise.

Terceira fase. Análise da información e adopción de medidas

a) Análise da información (anexo XV)

Antes de adoptar calquera medida é necesario contrastar a información recollida, na fase anterior, de varias fontes. Resulta imprescindible ordenar adecuadamente as actuacións e garantirles a información aos implicados sobre o proceso desenvolvido ata o momento e a discreción no tratamento dos datos e da información obtida.

Trátase de atopar coincidencias e diverxencias entre os datos obtidos das diversas fontes de información.

Unha vez recadada toda a información sobre os feitos acontecidos, deberá ser comunicada polo responsable da tramitación á dirección do centro, quen precisará se a situación detectada é ou non un caso de posible acoso e, de ser o caso, acordará as medidas que cómpre adoptar, sempre de acordo coas previsións recollidas nas normas de convivencia incluídas nas normas de organización e funcionamento do centro (NOF) e no regulado na Lei 4/2011, do 30 de xuño, de convivencia e participación da comunidade educativa e na normativa que a desenvolva, con respecto ás condutas contrarias á convivencia e as correccións que correspondan ao seu incumprimento.

Cando se confirme a situación de acoso escolar, debemos distinguir entre as medidas que se adopten aquelas tendentes á protección da vítima, as medidas correctoras da persoa ou persoas agresora/s e as referidas á comunicación da situación aos organismos correspondentes.

As actuacións que constitúan acoso escolar considéranse condutas gravemente prexudiciais para a convivencia e non poderán ser corrixidas sen a previa instrución dun expediente disciplinario. Unha vez iniciada a tramitación deste expediente, a persoa titular da dirección do centro notificarallo:

- Ao alumnado implicado e ás súas familias, no caso de ser menores de idade.
- Ao servizo de Inspección Educativa correspondente.
- Ao profesorado titor do alumnado implicado.

Cando as situacións conflitivas transcendan dos recursos e competencias do sistema educativo ou cando os órganos responsables do centro sintan que non poden abordar o problema, poderá solicitarse axuda externa e poñelo en coñecemento dos servizos competentes (Policía Nacional, Garda Civil, Fiscalía de Menores, servizos sociais...), aspecto este último que será de obrigado cumprimento nos casos de especial gravidade e aqueles outros recollidos na lexislación establecida para o efecto, tal como se indica no punto 4 deste documento, referido a aspectos xurídicos da responsabilidade do centro.

c) Adopción de medidas (anexo XVI)

Con independencia de que proceda ou non a instrución dun expediente disciplinario, unha vez analizada a información, a persoa responsable da tramitación elaborará unha proposta de medidas que haberá que poñer en marcha no centro, nas aulas afectadas e co alumnado implicado e coas súas familias.

Esta proposta recollerase por escrito e indicaranse as medidas, os axentes implicados, os recursos utilizados, a temporización e o seu seguimento e avaliación.

A persoa responsable da dirección do centro, tomando en consideración esta proposta, ditaminará as medidas definitivas que hai que adoptar, para o que, se o considera oportuno, poderá solicitar a colaboración do Departamento de Orientación e da Comisión de convivencia do centro.

As medidas que teñan que impoñerse deberán ter un carácter educativo, tendente á reflexión e toma de conciencia dos feitos, ao cambio de actitude e á reparación do dano causado, de ser o caso; ademais terán que garantir o respecto dos dereitos do alumnado e procurar a mellora das relacións de todos os membros da comunidade educativa.

1. Medidas de protección á vítima

Con independencia das medidas adoptadas con carácter urgente para protexer a persoa acosada, referidas no punto b) da primeira fase, son múltiples as posibilidades de protección e variarán en función das necesidades peculiares do alumno ou da alumna vítima do acoso e das posibilidades do centro.

Algunhas destas medidas poderían ser:

- Vixilancia específica das persoas implicadas (acosada e acosadora/s).
- Solicitud de colaboración familiar para o control e seguimento dos seus fillos ou das súas fillas.
- Asignación dunha “persoa responsable de apoio e atención á vítima” á que a vítima poida acudir cando o necesite.
- Reorganización do horario de profesorado para unha mellor atención do alumno afectado.
- Concertar encontros periódicos para facer seguimento da situación.
- Titoría individualizada (da persoa ou persoas acosadora/s e da vítima) e grupal da súa clase, proporcionando pautas de autoprotección, técnicas de relaxación e control do estrés, adestramento en habilidades sociais, mellora do autoconceito e da autoestima...
- Actividades para desenvolver nas titorías do centro enfocadas á mellora das habilidades sociais: capacidade para facer amigos, integrarse en actividades de grupo, ser asertivos, expresar as propias opinións...
- Organización de grupos de axuda entre iguais, formados previamente para acompañar a vítima, sobre todo nos intres e lugares de maior risco (entradas, saídas, corredores...).
- De ser necesario, cambio de grupo temporal ou definitivo da persoa ou persoas acosadora/s, logo do oportuno expediente disciplinario.
- Apertura de expediente disciplinario á persoa ou persoas agresora/s (no caso de que se confirme o acoso).
- Derivar a servizos de profesionais especializados externos as persoas implicadas, se procede, para abordar tratamentos específicos que poidan reforzar o labor efectuado no centro.
- Comunicación ao Ministerio Fiscal se o feito puidese ser constitutivo de delito ou falta penal.

2. Medidas reeducadoras e correctoras para a persoa ou persoas agresora/s

2.1. Medidas reeducadoras para as persoa ou persoas agresora/s

Como actuacións complementarias ás medidas correctoras concluídas logo do oportuno expediente disciplinario, é preciso desenvolver coa persoa ou persoas agresora/s medidas reeducadoras coma as seguintes:

- Elaboración por parte do departamento de orientación de cada centro docente dun programa de habilidades sociais.
- Desenvolvemento de procedementos conciliados para a resolución de conflitos. A opción pola conciliación suspende o inicio do procedemento disciplinario de corrección da conduta, que se retomará no caso de que a conciliación sexa infrutuosa.
- Formación de equipos de mediadores.
- Formación específica sobre as consecuencias da conduta: pedirlle perdón á vítima, participar en programas de mediación, traballos escritos de reflexión e concienciación sobre os feitos, as súas consecuencias e o xeito de compensar os danos.
- Desenvolvemento da capacidade de empatía, poñernos no lugar do outro. Os agresores poden coñecer as emocións que sente a vítima, amosan empatía cognitiva; pero non son capaces de compadecerse, non amosan empatía emocional (sentir cos demais).
- Programas de modificación de conduta, axuda personalizada, desenvolvemento persoal, comportamentos prosociais, estratexias de resolución de conflitos con solucións alternativas á agresión...
- Solicitud de colaboración familiar para a vixilancia e control dos seus fillos e fillas.
- Derivación a servizos especializados externos para abordar tratamentos específicos, se procede.

2.2. Medidas correctoras para a persoa ou persoas agresora/s (anexos XVII e XVIII)

Unha vez confirmada a situación de acoso, requirirase da tramitación do oportuno expediente disciplinario conforme ao regulado no artigo 25 da Lei 4/2011, e serán de aplicación, de ser o caso, as medidas correctoras correspondentes establecidas na devandita norma e na normativa que a desenvolva.

Para a tramitación deste expediente disciplinario, a dirección do centro facilitaralle á persoa que o tramite a seguinte documentación:

- Normativa de referencia.
- Esquema cos pasos e prazos que hai que seguir para a súa tramitación (**anexo XVII**).
- Modelos do procedemento e proposta de resolución do expediente disciplinario, sexa mediante un procedemento común ou, de ser o caso, mediante un procedemento conciliado de corrección (**anexo XVIII**).

As condutas gravemente prexudiciais para a convivencia nos centros docentes poden ser corrixidas de acordo coas medidas reguladas no artigo 21 da Lei 4/2011 e a normativa que a desenvolva, do seguinte xeito:

- a) Realización, dentro ou fóra do horario lectivo, de tarefas que contribúan á mellora e ao desenvolvemento das actividades do centro.

- b) Suspensión do dereito a participar nas actividades extraescolares ou complementarias do centro por un período de entre dúas semana e un mes.
- c) Cambio de grupo.
- d) Suspensión do dereito de asistencia a determinadas clases por un período de entre catro días lectivos e dúas semanas. Durante o tempo que dure a suspensión, o alumnado deberá realizar os deberes ou traballos que se determinen para evitar a interrupción no proceso formativo.
- e) Suspensión temporal do dereito de asistencia ao centro por un
- f) período de entre catro días lectivos e un mes. Durante o tempo que dure a suspensión, o alumnado deberá realizar os deberes ou traballos que se determinen para evitar a interrupción no proceso formativo.
- g) Cambio de centro.

Para a aplicación destas medidas terase en conta a gradación recollidas no artigo 23 da Lei 4/2011 e os seguintes criterios:

- Ter en conta a gravidade das condutas e as idades dos agresores.
- Ir encamiñadas a conseguir o arrepentimento dos agresores, chegando a pedirlle perdón á vítima.
- Estar relacionadas co tipo de agresións producidas, permitíndolles reflexionar sobre a súa conduta aos protagonistas das agresións.
- Respetar o principio de confidencialidade.
- Intervención coordinada dos profesionais tanto no ámbito do centro educativo coma do centro coas familias e servizos externos.

3. Outras medidas

Co grupo-clase e co alumnado espectador/observador

- Campañas de sensibilización, mediación e apoio entre compañeiros e compañeiras, programas de habilidades sociais, de comunicación e empatía...
- Actividades que posibiliten o rexeitamento e a denuncia explícita de condutas violentas na convivencia entre iguais: analizar a diferenza entre a conduta solidaria de denunciar a inxustiza e o ser acusón.
- Desenvolver estratexias de axuda entre iguais e traballos cooperativos.
- Analizar as consecuencias dos comportamentos.
- Realizar actividades de adestramento para actuar ante diferentes situacións de maltrato.

Coas familias

- Contribuír ao crecemento persoal dos seus fillos ou fillas a través do diálogo e da educación en valores, desenvolvendo unhas axeitadas normas de convivencia no contorno familiar.
- Desenvolver a súa potencialidade como educadores das súas fillas ou fillos.
- Recoñecer o seu papel como axentes educativos, xunto co profesorado, actuando como portadores de aspectos significativos para o desenvolvemento integral dos seus fillos ou fillas.

- Mellorar as condicións afectivas, sociais e escolares que lles faciliten a aprendizaxe ás súas fillas e aos seus fillos e un desenvolvemento harmónico da súa personalidade.
- Ensinanza de habilidades sociais, aprendizaxe cooperativa, ocio de calidade, resolución de conflitos sen violencia, eficacia da disciplina e ensinanza de límites, prevención do sexismo, evitar a influencia negativa do uso inadecuado da televisión e doutras tecnoloxías...
- Fortalecer a implicación da familia na vida escolar e a responsabilidade na toma de decisións educativas conxuntas sobre os seus fillos e as súas fillas (establecer compromisos).

Co equipo docente

- Formación para saber como detectar e intervir na aula ante situacións de acoso escolar.
- Formación específica do profesorado, elaboración de materiais e documentos, protocolos de actuación axustados ao propio centro.
- Acordar e unificar criterios de actuación. Creación dun código común de formas de actuar por parte dos docentes ante problemas de convivencia que incidirá na coherencia para abordar un conflito.
- Apoiar e facilitar o labor do profesorado titor.
- Colaborar coa dirección do centro na xestión dos problemas de convivencia e apoiar e facilitar o labor da persoa responsable da tramitación do protocolo e da persoa responsable de apoio e atención á vítima, no desenvolvemento das funcións para as que foron nomeadas.
- Promover a implicación do alumnado na xestión de determinados conflitos (alumnos axudantes ou mediadores).

4. Comunicación á Inspección Educativa (anexo XIX)

A persoa responsable da dirección do centro realizará esta comunicación á Inspección Educativa, que se producirá nos seguintes casos:

- Cando se confirma a situación de acoso escolar e se procede á tramitación do procedemento do correspondente expediente disciplinario
- Cando haxa coñecemento da existencia de denuncia policial ou denuncia xudicial.
- Cando o solicite, de oficio, a propia Inspección Educativa.

Esta comunicación recollerá, cando menos:

- A información recollida no centro.
- As actuacións realizadas e as datas nas que se levaron a cabo.
- A información complementaria que se considere relevante ao respecto.

Cuarta fase. Seguimento das medidas adoptadas. Rexistro (anexo XX)

Unha vez adoptadas as medidas previstas, é necesario continuar levando a cabo, a través do director ou directora do centro, ou da persoa na que delegue, un seguimento da situación, coa intencionalidade de que non se volva producir e de observar os cambios reais no comportamento individual do alumnado protagonista da situación de

acoso, no grupo onde tivo lugar (clima de aula e de centro), tempo no que se mantén o efecto das intervencións.

Este seguimento levarase a cabo coa intención de comprobar o cumprimento e a pertinencia das medidas adoptadas, tanto das de carácter urxente, no momento de coñecemento da situación, coma das restantes establecidas no desenvolvemento do protocolo.

A este efecto, débense programar encontros periódicos, especialmente coa vítima, para comprobar se a actuación foi eficaz: xa non hai maltrato, mellorou a situación da vítima e a persoa ou persoas agresora/s modificaron a súa actitude e condutas.

A dirección debe responsabilizarse de que se leven a cabo as medidas previstas e informará á Inspección Educativa do seu grao de cumprimento, segundo a temporalización prevista.

IV. ESTRATEXIAS DE PREVENCIÓN

A posta en marcha de medidas para a prevención de situacións de violencia escolar nos centros educativos deberá partir dun diagnóstico da situación da convivencia escolar nos centros educativos. Unha vez coñecidos estes datos, será cando poidamos establecer actuacións dirixidas a unha prevención máis adecuada a cada centro.

Estas estratexias de prevención incluíranse no Plan de convivencia do centro, así como nas súas normas de organización e funcionamento (NOF), dentro do marco do Proxecto Educativo, para favorecer a convivencia no centro.

A prevención debería formularse dende varios niveis:

- Prevención inespecífica, asumida de xeito amplo pola comunidade educativa no marco xeral da convivencia no centro.
- De atención específica, intervindo directamente co alumnado e coas familias implicadas en situacións de acoso escolar.
- De asesoramento e apoio técnico especializado para tratamentos máis específicos.

Todas as medidas preventivas deben:

- Fomentar o desenvolvemento social do alumnado e o avance da institución escolar no seu conxunto.
- Incluírse nos documentos internos do centro que correspondan.
- Levarse a cabo de xeito coordinado polos equipos docentes, co liderado do equipo directivo e o apoio do departamento de orientación.
- Transmitirse a todos os sectores da comunidade educativa.

a) Estratexias organizativas e de prevención no centro

Entre as posibles estratexias organizativas e de prevención que contribúen á mellora do clima xeral do centro, podemos considerar:

- Promover a participación na elaboración e revisión dos documentos do centro, destacando os valores e normas que pretenden desenvolver actitudes prosociais de igualdade, respecto e diálogo, fomentando o consenso na toma de decisións.
- Potenciar o funcionamento da Comisión da convivencia do centro.

- Estilo de dirección que favoreza a participación e a comunicación dos problemas (liderado).
- Solicitar o apoio e o asesoramento do orientador ante os indicios ou situación que poden derivar en posible acoso.
- Reunións periódicas dos titores por niveis co obxecto de deseñar acción conxuntas para a mellora da convivencia no centro. Adoptar estratexias organizativas que posibiliten a implicación de todo o profesorado nos labores titoriais.
- Impulso e actuación de comisións de mediación e outras estratexias de tratamento e resolución de conflitos.
- Posibilidade de crear comisións de investigación sobre problemáticas relacionadas con situacións de violencia escolar, compostas por alumnado e profesorado.
- Difusión á comunidade educativa, a través de diferentes medios, do plan de convivencia e das NOF.
- Garantir que todos os membros da comunidade educativa coñezan os seus dereitos e deberes.
- Organización de grupos de traballo que favorezan as relacións persoais.
- Organización do centro respectuosa coa diversidade e aceptación desta como un valor positivo, fomentando a inclusión.
- Impulsar nas concrecións curriculares para os distintos ciclos ou cursos o desenvolvemento de todas as competencias básicas, en especial a competencia social e cidadá.
- Rexistro dos conflitos que se producen no centro co fin de ter unha visión global e introducir as modificacións necesarias na regulación da convivencia do centro.
- Divulgar entre o profesorado, alumnado e familias orientacións básicas sobre o acoso e a súa prevención.
- Protocolos de información ante unha situación de acoso.
- Establecer canles para a denuncia de situacións de acoso con garantía de confidencialidade: caixa de reclamacións, queixas e suxestións; taboleiro de denuncias e queixas vía telemática, correo electrónico de solicitude de axuda...
- Vixilancia en zonas comúns: aseos, corredores, recreos, entradas e saídas...
- Mellorar as zonas de ocio, organizar grupos de xogo...
- Introducción de estratexias específicas de desenvolvemento emocional habilidades sociais e axuda persoal.
- Creación das condicións favorables para a inserción de programas de mellora da convivencia: programas específicos de resolución de conflitos, programas de mediación en conflitos e axuda entre iguais...
- Promover encontros, conferencias e obradoiros para a toda a comunidade educativa, orientados á construción dunha convivencia positiva.
- Elaboración de orientacións e establecemento de programas de formación para todos os membros da comunidade educativa sobre a prevención e resolución de conflitos:
- Formación específica do profesorado, elaboración de materiais e documentos, protocolos de actuación axustados ao propio centro...
- Formación de familias: pautas para previr o acoso e outras formas de violencia dende a familia. Impulsar a creación de escolas de pais e nais.
- Formación do alumnado: técnicas de resolución pacífica de conflitos.
- Elaboración de orientacións e establecemento de programas formativos dirixidos aos diferentes membros da comunidade educativa, coa intención de previr e actuar ante situacións de ciberacoso:

- Formación do profesorado e de familias: sensibilización sobre o uso saudable e razoable das TIC, aprender a lles transmitir aos menores a confianza suficiente para que poidan recorrer a eles en caso necesario, aprender a apoiar ao menor en caso de confirmarse o ciberacoso e, en caso de ameazas graves, presentar a correspondente denuncia no organismo competente.
- Formación ao alumnado: potenciar o uso positivo das TIC e o espírito crítico ante os contidos aos que acceden, ser coidadoso cos datos persoais, onde aparecen e a quen se proporcionan; non responder a provocacións a través dos medios tecnolóxicos; cando unha ameaza é persistente, hai que gardar o que se poida a xeito de proba do sucedido, pechar a conexión e pedir axuda a unha persoa adulta.

b) Estratexias de prevención na aula

- Inclusión no plan de acción tutorial da elaboración de normas de convivencia en cada clase, incluíndo de xeito explícito normas contra o acoso entre os compañeiros ou compañeiras, nas que se sensibilice sobre o dano que produce o maltrato e se faga explícito o rexeitamento a todos os tipos de violencia, así como propostas de recuperación en caso de incumprimento das normas.
- Realizar actividades de tutoría programadas no grupo referidas a:
 - relacións no grupo,
 - fomento da amizade,
 - tarefas colaborativas,
 - sensibilización fronte ao maltrato (respecto pola diferenza, promover a empatía emocional, rachar con mitos como o do *acusón*, aprender a ofrecer e pedir axuda, diferenciar entre amigos/as e compañeiros/as...), conciencia da importancia do coidado das relacións afectivas e emocionais dos adolescentes, análise das relacións interpersoais, dos sentimentos e dos conflitos.
- Traballar no grupo habilidades sociais asertivas e de auto coñecemento que capaciten o alumnado para dar respostas axeitadas en diferentes contextos:
 - Educar para as relacións interpersoais igualitarias baseadas na valoración mutua e no respecto.
 - Exercitar técnicas de autocontrol, empatía e resistencia á frustración.
 - Desenvolver a través de métodos cooperativos habilidades prosociais e destrezas para a xestión das emocións.
 - Formar comisións de alumnos/as para a mellora da convivencia en xeral: equipos de mediación, axudantes de recreo...
 - Facilitarlle ao alumnado canles para que poida comunicarse co profesorado.
- Utilizar sesións de tutoría e xuntas de avaliación para detectar posibles situacións de acoso e/ou ciberacoso, analizando tamén os casos de absentismo escolar.
- Manter a través da acción tutorial contactos periódicos coas familias para compartir información e asegurar unha mutua colaboración.
- Seguimento do clima relacional da aula. Aplicación e valoración de cuestionarios sociométricos.
- Para permitir unha verdadeira prevención, é prioritaria a concienciación do maior número de membros da comunidade escolar respecto de dous aspectos:
 - Conseguir a comprensión o máis obxectiva posible do fenómeno de acoso escolar, empregando regularmente elementos de medición que permita previr posibles situacións deste.
 - Crear unha conciencia colectiva das normas mínimas de convivencia que todo membro desa comunidade ten que cumprir.

- Resumindo, o realmente apropiado sería establecer na dinámica de convivencia do centro estratexias preventivas que evitasen chegar a situacións de acoso escolar.
- Una estratexia válida sería a posta en marcha dun tempo e dun lugar para levar a cabo esta dinámica de convivencia entre o profesorado. Este tempo estaría asociado a momentos de formación no propio centro e un espazo para tratar de entender e atallar os problemas de disciplina, conflitos, malas relacións, abusos entre iguais...
- Un espazo onde a propia comisión de convivencia do centro poida deseñar este tipo de estratexias.

V. O CIBERACOSO

A presenza de internet no mundo escolar, relacionada co aumento do uso das novas tecnoloxías da comunicación, é imparable, o mesmo que noutros moitos campos. As vantaxes destes medios son evidentes, pero tamén poden presentar inconvenientes e, no caso que nos ocupa, certos riscos.

A complexidade deste fenómeno deu lugar a gran cantidade de definicións. Neste protocolo optouse pola consideración do termo ciberacoso, entendido como aquelas situacións de acoso escolar nas que se empregan como medio as tecnoloxías da información e da comunicación (TIC).

No artigo 28 da Lei 4/2011 propónse unha extensión da definición do acoso escolar, indicando que terán a mesma consideración as condutas de acoso realizadas a través de medios electrónicos, telemáticos ou tecnolóxicos que teñan causa nunha relación que xurda no ámbito escolar.

Tamén no punto 2 do artigo 12 da citada lei se recolle que:

Así mesmo, poderán corrixirse disciplinariamente as condutas do alumnado que, aínda que realizadas fóra do recinto escolar, estean motivadas ou directamente relacionadas coa vida escolar e lles afecten aos seus compañeiros ou a outros membros da comunidade educativa e, en particular, as actuacións que constitúen acoso escolar consonte o establecido polo artigo 28.

As posibles condutas contrarias ás normas de convivencia realizadas mediante o uso de medios electrónicos telemáticos ou tecnolóxicos que teñan conexión coa actividade escolar considéranse incluídas no ámbito de aplicación desta lei e demais normativa que a desenvolva.

Ademais, na mesma Lei 4/2011, no seu artigo 15, establécense entre as condutas gravemente prexudiciais para a convivencia a gravación, a manipulación e a difusión por calquera medio de imaxes ou informacións que atenten contra o dereito á honra, a dignidade da persoa, a intimidade persoal e familiar e a propia imaxe dos demais membros da comunidade educativa.

Tecnoloxías como internet e a telefonía móbil resultan ser ferramentas de grande importancia para a formación, a socialización, o ocio e o desenvolvemento de nenos e nenas e de adolescentes, pero, de igual xeito, a súa enorme potencialidade ao servizo de persoas con intención de facer dano pode supoñer a aparición de situacións nas que os menores ou as menores se ven lesionados ou lesionadas polas accións doutras persoas.

Para combater este fenómeno, os docentes deben conseguir que as novas tecnoloxías sexan sempre unha fonte de experiencias positivas para o alumnado, deben coñecer a tipoloxía dos perigos que leva consigo a rede, a sintomatoloxía que lles axudará a detectar os problemas, as boas prácticas que axudan a previr estas situacións e a maneira de buscar solucións.

A) Definición de ciberacoso

O ciberacoso ou *ciberbullying* é o uso das redes sociais, correo electrónico, blogs e outros ámbitos das tecnoloxías da información e da comunicación (TIC) en prexuízo dunha ou máis persoas, ou da súa imaxe pública.

Se comparamos isto con casos típicos de acoso escolar, veremos que, por unha parte, o ciberacoso non supón agresións físicas, pero, por outra, ten moito máis alcance tanto na difusión espacial coma na temporal, cunha continuidade que pode ser permanente e non limitada ao horario escolar.

O ciberacoso supón o uso e difusión de información lesiva ou difamatoria (insultos, difamacións, ameazas, intimidación, seguimento persistente, envío reiterado de correos a alguén que non desexa recibilos, exclusión, boicot, humillacións, spam, distribución de datos e imaxes persoais, roubo e suplantación da identidade...) en formato electrónico a través de medios de comunicación como o correo electrónico, a mensaxería instantánea, as redes sociais, a mensaxería de texto a través de teléfonos ou dispositivos móbiles, a publicación de vídeos e fotografías en plataformas electrónicas de difusión de contidos, e calquera outra que poida xurdir con características similares.

Normalmente distínguense tres tipos de perigos aos que están expostas as persoas con internet: perigos persoais, acceso a contidos inapropiados e adicción. O ciberacoso entra no primeiro tipo.

Nos últimos tempos, diversos factores veñen propiciando unha maior presenza do ciberacoso nos centros escolares: incorporación máis temperá ao uso das TIC, emprego masivo de novos contornos de socialización intensiva carentes de medidas de privacidade proporcionais, maior relevancia de contidos audiovisuais, amplas posibilidades de accesibilidade...contamos cunha xeración de nativos dixitais.

Este ciberacoso, ou acoso por medio das tecnoloxías da información e da comunicación, presenta unhas características singulares: anonimato, inmediatez, efecto en cadea, alta dispoñibilidade e diversidade de canles e procedementos empregados.

Aínda que o ciberacoso pode parecer difuso, en tanto que se perpetra en moitas ocasións fóra do espazo físico do centro escolar, este, ao ter coñecemento da situación e sempre que estean implicados algúns dos seus alumnos ou alumnas, ten a obriga de actuar coa mesma consideración de acoso escolar, sempre que as condutas realizadas a través de medios electrónicos, telemáticos ou tecnolóxicos teñan conexión coa vida escolar.

b) criterios de identificación do ciberacoso

O ciberacoso caracterízase polos seguintes aspectos:

1. A situación perdura no tempo. Queda excluídas as accións puntuais que, aínda que puidesen ser un delito, non constitúen ciberacoso.
2. Adoita existir contacto ou relación previa no mundo físico entre vítima e persoa ou persoas acosadora/s.
3. Existe intención de causar dano, aínda que non sempre se dá nos primeiros estadios do proceso.
4. Realízase mediante o emprego de medios TIC. Pode tratarse de internet ou calquera dos servizos asociados; teléfono móbil, redes sociais, plataformas de difusión de contidos, foros, blogs...

c) Tipos de ciberacoso

CCO. PC. - V2

O ciberacoso pode concretarse en:

- **Fustrigamento:** cando se envían imaxes ou vídeos denigrantes sobre una persoa, virus informáticos, mensaxes ameazantes...

- **Exclusión:** cando se usan contornos públicos para mandar comentarios despectivos ou rumores difamatorios co fin de provocar unha resposta expansiva, cando se lle nega o acceso a foros ou plataformas sociais á vítima...

- **Manipulación:** cando se utiliza información para difundila de xeito inapropiado entre os membros das redes sociais, cando se accede coa clave doutra persoa e se realizan accións que poden prexudicala no seu nome...

Unha vez que se verificou unha posible situación de ciberacoso, o centro educativo deberá traballar de xeito inmediato e simultáneo en tres liñas de actuación: valoración, comunicación e accións de protección.

d) Protocolo de actuación

Ante situacións de ciberacoso será de aplicación o establecido no protocolo de acoso escolar que se desenvolve neste documento, para o que se terán en consideración as seguintes particularidades:

- É imprescindible conservar as probas do ciberacoso durante todo o tempo, sexa cal fose a forma na que se manifeste. Para esta conservación poderán capturarse pantallas en modo imaxe e vídeo, imprimir páxinas, copiar ficheiros... aspecto que deberá realizarse antes de iniciar calquera actuación coa posible persoa agresora ou persoas agresoras.
- Tratar de identificar as posibles persoas autoras do ciberacoso (atopar o seu enderezo IP, acudir a especialistas en informática e ás forzas e corpos da seguridade do Estado), pero, en todo caso, sen lesionar os dereitos de ningunha persoa.
- A compañía do medio empregado para cometer o acoso (compañía de teléfono, propietario do dominio ou sitio web etc.), coa finalidade de coñecer o procedemento que cómpre seguir para obter a información necesaria.
- Se é o caso, denunciar o acoso ás forzas e corpos de seguridade do Estado que dispoñen de unidades de delitos informáticos (Policía Nacional, Garda Civil e Policía Autonómica).
- Todas estas accións deberán estar enmarcadas na máis absoluta discreción e confidencialidade.
- os seguintes aspectos:
 - Características e natureza das accións analizadas e dos dispositivos tecnolóxicos utilizados na comisión dos feitos.
 - Natureza e difusión das accións.
 - Facilitade/dificultade para deter o ciberacoso.
 - Tempo de exposición da vítima ao ciberacoso.
 - Idade e características psicolóxicas da vítima e da persoa ou persoas presunta/s agresora/s.
 - Repercusión e impacto na vítima.
- A información recollida deberá detallar, ademais:
 - Relación co ámbito escolar.
 - Natureza, intensidade, difusión e gravidade da situación coñecida.
 - Efectos producidos.

d) Estratexias preventivas

Ante situacións de ciberacoso serán válidas moitas das estratexias establecidas no protocolo de acoso escolar desenvolvidas neste documento, aínda que mencionaremos aquí algunhas máis específicas e particulares do ciberacoso.

Os profesionais do ensino deben estar atentos á maneira en como utilizan eles mesmos e como utiliza o alumnado os medios informáticos e ter claro como actuar en cada situación, como guiar o alumnado e como aconsellar as familias, de aí que se deban potenciar as boas prácticas nestes tres ámbitos de actuación:

Profesorado e centro

- Coñecer o funcionamento da web, en especial das redes sociais, para dominar o medio e poder aconsellar o alumnado e as familias.
- Aplicar medidas de seguridade nos equipos informáticos escolares (controlar o software instalado, as contas de usuario, o almacenamento de documentos, quen utiliza os equipos en cada hora, etc.).
- Establecer normas de uso dos equipos na aula (definir que pode e que non pode facer o alumnado, como debe organizar o seu material, respectar o material doutro alumnado, onde pode ou non pode acceder, etc.).
- Empregar sistemas de control e filtrado (facer revisións periódicas, monitorizar os equipos do alumnado mentres traballan –co seu coñecemento–, filtrar e bloquear páxinas, contidos ou programas non desexados, etc.).
- Realizar un uso didáctico e controlado das redes en sentido positivo, como actividade, incluíndo as boas prácticas, a seguridade e a prevención como contidos.
- Detección de problemas: documentarse sobre a sintomatoloxía dos problemas e estar atento a calquera indicio de ciberacoso ou malas prácticas.
- Evidentemente, en aulas que son utilizadas por varios grupos de alumnado, debe haber unha boa coordinación entre o profesorado en canto a normas e medidas.

Alumnado

- Aconsellar que controlen a súa identificación e a circulación dos seus datos
- persoais (alias, ingreso en grupos etc.). Resulta o máis importante como prevención. En concreto, algunhas recomendacións habituais son:
 - Non crear contas en foros e redes sociais cos datos persoais, senón utilizando alias.
 - Comunicar a propia identidade de forma privada só a aqueles outros membros cos que hai confianza e interesa que nos identifiquen.
 - Non establecer citas ou outras actividades presenciais con persoas que non coñecesen antes persoalmente, isto é, fóra da rede.
 - Non comunicar o domicilio, datos de contacto, datos bancarios, etc., tampouco datos persoais de terceiras persoas. Sondar periodicamente a rede mediante un buscador, para saber se os seus datos persoais ou imaxes figuran nalgunha web.
- Consellos para non acosar:
 - Aproveitar o papel dos docentes para concienciarlos de que a web non é o lugar apropiado para resolver diferenzas con outras persoas, e que a emisión de mensaxes hostís remata sendo prexudicial para todos.
 - Promover o respecto e a prudencia.

- Consellos para non ser acosado: ser prudente e respectuoso ao empregar a web para comunicarse cos demais. Moitas veces os conflitos comezan por malentendidos ou comentarios inoportunos. Non expoñerse excesivamente aos comentarios dos demais contando cousas persoais. Pedir axuda inmediatamente a familiares e profesorado ante as primeiras evidencias de acoso.
- Consellos para non tolerar o acoso:
 - Mentalizarse de que o acoso é un problema de todos, e non admitir que outros teñan actitudes negativas ou exerzan presión sobre terceiras persoas.
 - Mostrarse conciliador e denunciar sen demora calquera caso de acoso do que se teña coñecemento

Pais e familiares

- Adecuar as medidas de seguridade e control á vulnerabilidade das súas fillas ou dos seus fillos, dándolles máis autonomía a cambio de responsabilidade segundo se fagan máis maduras ou maduros.
- Aceptar internet como un instrumento que pode resultar beneficioso se se utiliza ben. Non botarlle a culpa de todos os males ante calquera desacordo cos seus fillos ou coas súas fillas.
- Tratar de non exercer de policía, senón de conseguir que os seus fillos ou as súas fillas acepten como natural certo grao de control. O mellor é que acorden conxuntamente unha serie de condicións para o uso da web (horario, tipo de contidos), tanto mediante os ordenadores coma os móbiles.
- Se fose posible, promover que o alumnado non manexe o ordenador pechado no seu cuarto, senón en presenza de outros familiares. Evitar forzalo a que nos permita ver a pantalla, é moito máis efectivo ter confianza para preguntarlle con quen se comunica e que nos conte de forma natural que é o que fai na rede. O ideal é darlle apoio, implicarse nos seus proxectos, ou mesmo facerse membro das mesmas redes sociais.
- Estar atentos a calquera síntoma de desacougo, cambios de humor repentinos, etc., sobre todo se coinciden cos accesos á web.
- Sondar periodicamente a rede mediante un buscador para detectar imaxes, datos persoais ou comunicacións dos seus fillos ou das súas fillas.
- Resulta moi beneficioso manter un contacto profesorado-familia para comunicar calquera síntoma de acoso que se detecte no alumnado e tomar medidas canto antes.

VI. A RESPONSABILIDADE DO CENTRO. ASPECTOS XURÍDICOS

a) Responsabilidade do centro

A responsabilidade patrimonial das administracións públicas vén establecida, co máximo rango normativo, polo artigo 106.2 da Constitución Española, recollendo que: “Os particulares, nos termos establecidos nesta lei terán dereito a ser indemnizados por toda lesión que sufran nos seus bens e dereitos, agás nos casos de forza maior, sempre que a lesión sexa consecuencia do funcionamento dos servizos públicos”.

A regulación legal desta responsabilidade recóllese na actualidade na Lei 30/92, do 26 de novembro, de réxime xurídico das administracións públicas e do procedemento administrativo común, desenvolvida no Real decreto 429/1993, do 26 de marzo, polo que se aproba o Regulamento dos procedementos das administracións públicas en materia de responsabilidade patrimonial e pola Lei 4/1999 que modifica a Lei 30/92, do

26 de novembro, de réxime xurídico das administracións públicas e do procedemento administrativo común. No artigo 139 da citada LRX-PAC dispónse, nas alíneas 1 e 2, o seguinte:

1. Os particulares terán dereito a ser indemnizados polas administracións públicas correspondentes de toda lesión que sufran en calquera dos seus bens e dereitos, agás nos casos de forza maior, sempre que a lesión sexa consecuencia do funcionamento normal ou anormal dos servizos públicos.

2. En todo caso, o dano alegado haberá de ser efectivo, avaliábel economicamente e individualizado con relación a unha persoa ou grupo de persoas.

De acordo co establecido no artigo 1903 do Código civil:

As persoas ou entidades que sexan titulares dun centro docente de ensino non superior responderán polos danos e prexuízos que lles causen aos seus alumnos menores de idade durante os períodos de tempo no que estes se atopan baixo control ou vixilancia do profesorado do centro, desenvolvendo actividades escolares ou extraescolares e complementarias. A responsabilidade de que trata este artigo cesará cando as persoas nel mencionadas proben que empregaron toda a dilixencia dun bo pai de familia para previr o dano.

Polo tanto, podería darse o caso de que os representantes legais do alumno ou alumna acosado/a lles esixise a responsabilidade civil aos titulares do centro polos danos morais sufridos polo alumno ou alumna menor de idade. Non obstante, a dita posibilidade non é ilimitada, senón que cabe eximirse dela naqueles casos en que se acredite que se actuou coa dilixencia necesaria para evitar o dano. Nestes casos, ao centro ao que lle corresponde a carga da proba, é dicir, é preciso acreditar que se realizaron todas as actuacións necesarias para evitar a situación.

Cando se detecta un posible caso de acoso escolar, o centro debe responder de xeito rápido e coherente ante a agresión. É esencial, polo tanto, unha actuación rápida unha vez que se detecten os primeiros signos de acoso, así como a adopción de medidas eficaces para deter o dano á vítima, amosar que procura a seguridade integral do seu alumnado e exercer a súa autoridade institucional, ao servizo do respecto e a dignidade da comunidade educativa.

É necesario documentar todas as medidas e acordos adoptados, de xeito que, en caso de iniciarse un procedemento por responsabilidade civil, poida acreditarse que se actuou coa dilixencia debida. É preciso redactar as actas das reunións efectuadas, das entrevistas realizadas e recoller a sinatura dos entrevistados, en caso de menores de idade en presenza dun adulto do centro, cando se trate das primeiras dilixencias, e dos seus proxenitores cando se trate da tramitación dun expediente disciplinario.

Igualmente, para acreditar o comportamento responsable do centro, resulta preciso a existencia e aplicación dun plan de convivencia que estableza un procedemento de prevención e detección de acoso, de xeito que sexa posible acreditar non só a aplicación de mecanismos rápidos e eficaces paliativos de situacións de acoso, senón tamén da realización de accións preventivas.

Calquera membro da comunidade que teña constancia da existencia dun caso de maltrato debe comunicalo. Existe unha responsabilidade do centro e do profesorado de xeito individual, en canto garante da seguridade integral dos menores que acolle.

Á marxe da responsabilidade civil, o centro considerará o establecido no artigo 30.4da Lei 4/2011 no que se sinala que:

As situacións de acoso escolar que se detecten serán comunicadas á Inspección Educativa, xunto coas medidas que se adopten para lles poñer fin. No caso de condutas de especial gravidade, informarase da situación e das medidas aos servizos sociais do correspondente concello, aos servizos especializados do departamento correspondente en materia de benestar e, de ser o caso, á Fiscalía de Menores para

facilitar as medidas que lles corresponda adoptar nos seus respectivos ámbitos competencias.

Así mesmo, o artigo 262 da Lei de axuízamento civil prevé que:

Os que por razón do seu cargo, profesións ou oficios tivesen noticia dalgún delito público, estarán obrigados a denunciálo inmediatamente ao Ministerio Fiscal, tribunal competente, xuíz de instrución e, no seu defecto, ao funcionario de policía máis próximo.

Igualmente, o artigo 13 da Lei orgánica 1/1996, de protección xurídica do menor, prevé que:

Toda persoa ou autoridade, e especialmente aqueles que pola súa profesión ou función, detecte unha situación de risco ou posible desamparo dun menor comunicaralle á autoridade ou aos seus axentes máis próximos, sen prexuízo de prestarlle o auxilio que precise.

Os centros docentes garantirán a confidencialidade dos datos persoais de conformidade coa Lei orgánica 15/1999, do 13 de decembro, de protección de datos de carácter persoal, así como calquera outra información que puidese afectar á imaxe, dignidade e intimidade persoal de calquera membro da comunidade educativa e da propia institución educativa.

Tamén serán tido sen conta os principios reitores da actuación dos poderes públicos de Galicia no exercicio das funcións de atención e protección á infancia e á adolescencia e o principio de corresponsabilidade e deber de colaboración, regulados na Lei 3/2011, do 30 de xuño, de apoio á familia e á convivencia de Galicia.

Será conveniente, ademais, informar os pais e nais da vítima tanto da agresión como da posibilidade de efectuar a correspondente denuncia dos feitos no organismo competente (**anexos XXI e XXII**)

b) Particularidades xurídicas do ciberacoso

Esta forma de acoso inclúe normalmente accións como o uso de datos persoais, os cales, segundo a Constitución española (art. 18.4), non poden ser usados sen o consentimento informado do seu titular para uns fins concretos.

A lei establece sancións significativas para aqueles que, para descubrir os secretos ou vulnerar a intimidade de outro sen o seu consentimento, apodérense dos seus papeis, cartas, mensaxes de correo electrónico ou calquera outro documento ou efectos persoais, intercepte as súas telecomunicacións ou utilice artificios técnicos de escoita, transmisión, gravación ou reprodución do son ou da imaxe ou de calquera outro sinal de comunicación.

A utilización de imaxe precisa consentimento do seu titular. Neste sentido a lei é notablemente sensible Coa utilización de imaxes de menores e persoas consideradas incapaces de obrar xuridicamente.

O ciberacoso pode ser constitutivo dun delito de:

Ameazas: atópanse reguladas nos artigos 169 a 171 do Código penal, onde a dispón que a comisión de tipos de delitos require:

- Que exista unha ameaza.
- Que a ameaza consista en causar un mal.
- Que exista unha condición para non causar o devandito mal.

Coaccións: atópanse reguladas nos artigos 172 e 173 do Código penal, onde se dispón que a comisión deste tipo de delitos require:

- Que se obrigue a un terceiro a facer ou deixar de facer algo.
- Que a dita obrigación se leve a cabo mediando violencia (en sentido amplo, física ou psíquica).

Inxurias: atópanse reguladas nos artigos 206 a 210 do Código penal, onde se dispón que a comisión deste tipo de delitos require:

- Que exista unha acción ou expresión.
- Que se lesione a dignidade, a fama ou a propia estimación.

Calumnias: atópanse reguladas non artigo 205 do Código penal, onde se dispón que a comisión deste tipo de delitos require:

- Que exista a imputación dun delito.
- Que a imputación sexa falsa.
- Que a imputación sexa sobre un feito concreto.
- Que a imputación se realice sobre unha persoa identificada ou identificable.

Suplantación de personalidade: a suplantación da personalidade unicamente é delito se a conduta encaixa perfectamente non tipificado como tal non artigo 401 do Código penal, é dicir, se ou que se usurpa é ou estado civil doutro. Se ou que se fai é simplemente crear un perfil inventado ou con datos falsos, a conduta non encaixaría neste tipo penal e non podería ser considerada delito, polo que inventar datos falsos para participar nunha rede social non é constitutivo do delito de usurpación do estado civil.

Entrar nunha conta ou perfil doutra persoa é unha conduta que de por se pode comportar graves consecuencias xurídicas. Ao acceder a unha conta allea, pode estar cometéndose un delito de lesión de privacidade considerado pola normativa como unha forma de descubrimento e revelación de segredos. Este delito establécese nos artigos 197 e seguintes do Código penal. Para acceder á conta ou perfil doutro, é probable que se tivesen que provocar danos en sistemas informáticos para saltar ou conseguir as claves e os contrasinais, estando así ante un delito de danos "redes, soportes ou sistemas informáticos" regulado no punto 2 do artigo 264 do Código penal.

A regulación penal aplica as seguintes normas en función da idade do suxeito autor do delito:

- Lei orgánica 10/1995, do 23 de novembro, pola que se aproba o Código penal. Esta norma é de aplicación a suxeitos maiores de idade e, excepcionalmente, a suxeitos menores en idades comprendidas entre os dezaseis e dezaioito anos.
- Lei orgánica 5/2000, do 12 de xaneiro, reguladora da responsabilidade penal dos menores aplicable aos maiores de catorce e menores de dezaioito anos.
- A resposta do dereito penal de menores debe atender á dobre dimensión sancionadora e educativa primando, nesta última, o interese superior do menor polo que algunhas condutas tipificadas como delitos poden quedar sen castigo.

INFORMACIÓN DE INTERESE

CONSELLERÍA DE BENESTAR – MENORES – LIÑA DE AXUDA Á INFANCIA

Tfno.: 116111 - A liña de axuda á infancia é un servizo para todos os nenos e nenas que nalgún momento se sintan maltratados por outra persoa, necesiten axuda ou queiran falar sobre os problemas que lles afectan

(<http://benestar.xunta.es/web/portal/portada-de-infancia>)

MINISTERIO FISCAL - FISCALÍA DA COMUNIDADE AUTÓNOMA DE GALICIA

Praza de Galicia, s/n - 15071 A Coruña - Tfno.: 981 182 149/150 - Fax: 981 182 172

FISCALÍAS DE MENORES DE GALICIA:

- **A CORUÑA:** Rúa Monforte S/N Edificio novos xulgados, 15071 A Coruña Tfno.: 981185 210/120 – Fax: 881 881 145
- **LUGO:** Praza de Avilés, s/n 27071 Lugo - Tfno.: 982 294 852 Fax: 982 294 858

CCO. PC. - V2

- **OURENSE:** Praza de Concepción Arenal, s/n 32071 Ourense
Tfno.: 988 687 150 – Fax: 988 687 410
- **PONTEVEDRA:** Avda. Fco. Tomás e Valente, s/n 36071 Pontevedra Tfno.: 986 805 363 – Fax: 986 805 358

UNIDADE ORGÁNICA DE POLICÍA XUDICIAL – EMUME (EQUIPO MULLER-MENOR)

Tfno. Xenérico de emerxencias: 062 (pedir que pasen co EMUME correspondente)

- **A CORUÑA:** R/ Médico Devesa Núñez, 3 - 15008 A Coruña -Tfno.: 981 167 800
Ext.: 270 – Fax: 981 167 801
- **LUGO:** Praza Bretaña, 2 - Lugo - Tfno.: 982 221 311 - Ext.: 5156
- **OURENSE:** R/ Bieito Amado, 17 - 32002 Ourense - Tfno.: 988 235 353 - Ext.: 237
- **PONTEVEDRA:** R/ Domingo Fontán, 6 - 36005 Poio – Tfno. 986 807 900 -
Ext.:287
- **Garda Civil - Grupo de Delitos Telemáticos (GDT) –
UnidadeCentralOperativa:**
https://www.gdt.guardiacivil.es/webgdt/home_alerta.php

VII. NORMAS DE CONVIVENCIA: CONCRECIÓN DOS DEREITOS E DEBERES DOS MEMBROS DA COMUNIDADE EDUCATIVA E DEFINIÇÃO DAS CONDUTAS CONTRARIAS Á CONVIVENCIA = PROTOCOLO QUE CONTRIBÚA Á DETECCIÓN OU INCUMPRIMENTO DAS NORMAS (condutas leves, menos graves e graves. Cfr RRI)

COMUNICACIÓN A TODAS AS FAMILIAS NA REUNIÓN DE COMEZO DE CURSO

A CONVIVENCIA ESCOLAR

A convivencia forma para as familias, para o colexio e para a sociedade, un dos retos capitais no noso actual sistema educativo.

Dende o colexio estamos a realizar un esforzo considerable co fin de adaptar a lexislación aos nosos procesos educativos. Estase a revisar o Plan de Convivencia e o Plan de Acción Titorial. Dende ambos os dos proxectos trabállase de forma especial na prevención e resolución de problemas, mediante o desenvolvemento de actividades integradoras e de convivencia: Saídas culturais, convivencias, apoios, entrevistas e reunións con familias, actividades lúdicas e recreativas...

O modelo educativo que todos anhelamos pasa pola prevención e reeducación de condutas para evitar no posible actuacións sancionadoras, necesarias por outra parte en determinadas circunstancias.

Descríbimoslles algúns dos **procedementos e actuacións que se deben ter en conta ao longo deste curso.**

Elabórese un protocolo de ausencias e atrasos. Os profesores rexistraranos diariamente e cando haxa unha acumulación dos mesmos e non estean xustificadas, procederase a comunicar a sanción correspondente.

Así mesmo, calquera profesor poderá entregar unha amoestación escrita en caso de conduta inadecuada. Na devandita amoestación tipificarase o tipo de conduta (segundo o Art., 29 do Decreto 23/2014) , así como a actuación inmediata levada a cabo polo profesor. Todos estes casos de conduta pasarán para o seu estudo á Comisión de Convivencia que decidirá a medida correctora pertinente. A devandita comisión expedirá, tras o seu correspondente estudo e en caso necesario unha amoestación escrita ou un informe para as familias.

A acumulación de tres amoestacións escritas emitidas pola Comisión de Convivencia implicará, de xeito automático, a tipificación da conduta como gravemente prexudicial. **Todos os casos baixo esta tipificación levarán consigo a incoación dun expediente disciplinario** (Art.50, 51 e 52)

Todas as medidas correctoras terán un carácter educativo e enmárcanse dentro das actividades do Plan de Convivencia do Centro e do RRI.

**CONDUTAS CONTRARIAS ÁS NORMAS DE CONVIVENCIA
(FALTAS LEVES)**

NORMA	CONDUTA	SANCIÓN
As manifestacións expresas contrarias aos valores e dereitos democráticos.	-Non fumes no recinto. -Respecta a intimidade de todos. - Non quedes co que non sexa teu.	-Amoestación verbal ou escrita e comunicación aos pais. -Realización de tarefas de apoio no Colexio.
As accións de desconsideración, imposición de criterio, ameaza, insulto e falta de respecto , en xeral aos membros da C. Educativa	- Non discrimines nin agridas física ou verbalmente ningún membro da Comunidade Educativa.	-Amoestación escrita e comunicación aos pais.
A incorrección na presenza , motivada pola falta de aseo persoal ou na indumentaria , que puidese provocar unha alteración na actividade do Centro.	-Coida a túa hixiene persoal. -Viste de forma correcta para vir ao colexio.	-Amoestación ao alumno. Se é reiterado quedará o luns é a partir das 17:30h. -Comunicación ás familias.
A falta de puntualidade ou de asistencia a clase , que non estea xustificada debidamente.	-Se puntual. -Xustifica as ausencias. -Fai falta xustificante médico para repetir un exame outro día.	-Comunicación aos pais. - 3 atrasos/ausencias sen xustificar :Permanencia en clase vixiado, durante 1 recreo. -Notificación das ausencias á Comisión Provincial de Absentismo, se pasa de unha semana, sen comunicación Si a falta de puntualidade pasa de tres días avisarase a familia e non se permitirá a asistencia a clase a esa primeira hora. Si persiste mandarase a casa ese día, previa comunicación os pais
O incumprimento do deber de estudio durante o desenvolvemento da clase, dificultando a actuación do profesorado e do resto dos alumnos.	-Non alteres o ritmo da clase. -Respecta a quenda de palabra. -Trae o material necesario para traballar.	-Se é reiterado, suspensión de asistencia a unha determinada materia. (3 días máximo). -Realización de tarefas específicas fóra da aula. Si persiste despois de comunicación os pais por escrito, expulsarase dous días fora da clase.
A deterioración leve das dependencias do Centro, do seu material ou o dos alumnos.	-Mantén limpas as instalacións (clases, patios,...) -Coida e respecta o material.	-Reparar individual ou colectivamente o dano causado e pedir desculpas.
A utilización inadecuada de aparatos electrónicos.	-Non acender co móbil ao colexio. - Non podes facer fotografías ou vídeos	-si se requisa encendido retiraráselle durante 3 días e entregaráselle aos pais. - En caso de reiteración, pasa a

	dentro do Colexio -Usa con fins educativos os ordenadores e tablets.	ser unha falta grave e procederáse a súa sanción correspondente - En caso de usos non educativos de ordenador ou tablet, retiraráselle o uso deste inmediatamente.
Calquera outra incorrección que altere o normal desenvolvemento da actividade escolar. (Decretos 51/2007 e 23/2014)	-Vai en orde polas dependencias do Centro. -Non utilices as ventás para lanzar obxectos, nin para insultar...	-Realización de tarefas para a mellora das actividades do Centro ou reparación do dano causado.

CONDUTAS GRAVEMENTE PREXUDICIAIS PARA A CONVIVENCIA (FALTAS GRAVES E MOI GRAVES)		
NORMA	CONDUTA	SANCIÓN
A falta de respecto, indisciplina, acoso, ameaza e/ou agresión verbal ou física, directa ou indirecta ao profesor, ou a calquera membro da Cdad Educativa.	-Faltas de respecto, aldraxes, agresións físicas.	-Mediación e procesos de acordo reeducativo. -Suspensión do dereito de asistencia a determinadas clases ou a todas elas. Por un período superior a 5 días e inferior a 30 días lectivos. -Apertura de procedementos sancionadores.
A suplantación da personalidade en actos da vida docente e a falsificación ou subtracción de documentos e material académico.	-Falsificación de xustificantes, sinatura de notas e doutros documentos académicos.	-Apertura de procedementos sancionadores.
A deterioración grave, causada intencionadamente, das dependencias do Centro, do seu material ou das pertenzas dos demais.	-Danos graves causados ao material do Centro ou dos compañeiros.	-Apertura de procedementos sancionadores.
As actuacións e as incitacións ás actuacións prexudiciais para a saúde e a integridade persoal dos membros da Comunidade Educativa.	-Actuacións prexudiciais para a saúde	-Apertura de procedementos sancionadores. -Suspensión do dereito a participar nas actividades extraescolares do Centro, por un período superior a 5 e inferior a 30 días lectivos.
A reiteración nas condutas contrarias ás Normas de Convivencia.	-A reiteración de varias faltas leves converteranse nunha grave.	-Suspensión do dereito a participar nas actividades extraescolares do Centro, por un período superior a 5 días e inferior a 30 días lectivos.
As condutas contra a dignidade persoal de membros da Comunidade. Educativa (discriminación de xénero, sexual,	-Insultos ou agresións graves a compañeiros, ou a calquera membro da Comunidade Educativa.	Despois de expediente disciplinario correspondente procederáse segun ditame da Expulsión temporal ou definitiva

racial, étnica, relixiosa, de crenzas ou minusvalidez). Se estas condutas se realizan contra alumnado vulnerable serán cualificadas como moi graves.		do Centro
Non poden traer o Centro calquera dispositivo (Walkman, MP3, teléfono móbil, pendriver ...) ou obxecto que non estea expresamente solicitado por un profesor. O Centro non será responsable de perdas, danos ou roubo de tales dispositivos.	Requisar algúns dos aparellos anteriores facendo uso incorrecto do mesmo	Despois da segunda advertencia abrírase o expediente sancionador correspondente a falta grave

Exemplos:

Colexio...	AMOESTACIÓN escrita		AMOESTACIÓN
			Profesor ☐ Titor ☐
	CURSO ACADÉMICO:		Orixe COMISIÓN DE CONVIVENCIA E DE TITORES
NOME DO PROFESOR	AREA		SINATURA
NOME DO ALUMNO	CURSO	DATA	SINATURA

MOTIVO DA AMOESTACIÓN (Art. 37 e 48) (identifique o tipo de conduta)

CONDUTAS CONTRARIAS Á NORMA	CONDUTAS GRAVEMENTE PREXUDICIAIS
<p>A. Manifestacións contrarias aos valores e dereitos democráticos.</p> <p>B. Accións de desconsideración, imposición de criterios, ameaza, insulto e falta de respecto.</p> <p>C. Falta de puntualidade ou asistencia sen xustificar.</p> <p>D. Incorrección na presenza.</p> <p>E. Incumprimento do deber do estudo durante o desenvolvemento da clase.</p> <p>F. Deterioración leve das dependencias ou material do centro ou dos compañeiros.</p> <p>G. Utilización inadecuada de aparatos electrónicos</p>	<p>A. A falta de respecto, indisciplina, acoso, ameaza e agresión verbal ou física, directa ou indirecta a calquera membro da comunidade educativa.</p> <p>B. Vexacións ou humillacións cunha implicación de xénero, sexual, racial ou xenófoba.</p> <p>C. Suplantación de personalidade e falsificación ou subtracción de documentos e material didáctico</p> <p>D. Deterioración grave e intencionada de dependencias ou materiais do centro ou de calquera membro da comunidade educativa</p> <p>E. Actuacións prexudiciais para a saúde dos</p>

H. Calquera outra incorrección que altere o normal desenvolvemento da actividade escolar e non constitúa falta segundo o art. 48.

membros da Comunidade Educativa.

F. Reiteración de condutas contrarias ás normas de convivencia.

Breve Descrición.....

ACTUACIÓN INMEDIATA (ART. 35)

Amoestación pública ou privada.
Esixencia de petición pública ou privada de desculpas.
Suspensión do dereito a permanecer no lugar onde se estea a levar a cabo a actividade durante o tempo que estime o profesor.
Realización de traballos específicos

O profesor/titor desexaría manter unha entrevista cos pais/titores.

Data: _____, **Hora** _____ **Lugar** _____

Devolver asinado

D/D^a _____ **pai/nai de** _____
estou informado da falta cometida polo meu fillo.

Data

Sinatura

VIII. NORMAS INTERNAS DE FUNCIONAMENTO DA COMISIÓN DE CONVIVENCIA

. A comisión de convivencia de cada centro constituirase no seo do seu consello escolar. Terá carácter consultivo e desempeñará as súas funcións por delegación do consello escolar, para facilitar o cumprimento das competencias que este ten asignadas en materia de convivencia escolar e velará pola correcta aplicación do disposto neste decreto, no plan de convivencia e nas normas de convivencia da cada centro.

2. A comisión de convivencia, na súa composición, integrará o principio de igualdade entre mulleres e homes de todos os sectores da comunidade educativa. Estará composta polas persoas representantes do alumnado, do profesorado, das familias e do persoal de administración e servizos e, no caso dos centros concertados, tamén por unha persoa representante da titularidade do centro, todas elas na mesma proporción en que se encontran representadas no consello escolar do centro ou órgano equivalente. Será presidida pola persoa titular da dirección do centro e unha das persoas integrantes actuará como secretaria ou secretario, quen levantará a acta das súas reunións. O nomeamento das persoas integrantes da comisión de convivencia nos centros educativos corresponde ao director ou á directora por proposta dos colectivos

representados. Os seus membros poden coincidir cos do consello escolar, pero non teñen que ser os mesmos necesariamente.

3. O réxime de funcionamento, composición e o desenvolvemento das funcións da comisión de convivencia de cada centro docente concretarase no plan de convivencia, de conformidade co establecido para os órganos colexiados na Lei 16/2010, do 17 de decembro, de organización e funcionamento da Administración xeral e do sector público autonómico de Galicia e, en todo caso, manterán tres reunións anuais de carácter ordinario, unha por trimestre, e con carácter extraordinario tantas veces sexa convocada pola súa presidencia, por iniciativa propia ou por proposta de, polo menos, unha terceira parte dos seus membros.

4. A comisión de convivencia exercerá por delegación do consello escolar as seguintes funcións:

a) Elaborar o plan de convivencia do centro e dinamizar todos os sectores da comunidade educativa, incorporando as súas iniciativas e achegas no procedemento de elaboración, desenvolvemento e seguimento do citado plan.

b) Adoptar as medidas preventivas necesarias para garantir os dereitos de todos os membros da comunidade educativa e o cumprimento das normas de convivencia do centro.

c) Impulsar accións dirixidas á promoción da convivencia, especialmente o fomento de actitudes para garantir a igualdade entre mulleres e homes, a igualdade de trato de todos os membros da comunidade educativa e a resolución pacífica de conflitos.

d) Propor ao consello escolar as medidas que considere oportunas para mellorar a convivencia, así como dar conta a este, cando menos dúas veces ao longo do curso, das actuacións desenvolvidas e das correccións e medidas disciplinarias impostas.

e) Propor, de ser o caso, á persoa titular da dirección do centro persoas que poidan formar parte do equipo de mediación.

f) Coñecer o cumprimento efectivo das correccións e medidas correctoras nos termos en que fosen impostas e informar o consello escolar sobre o grao de cumprimento da normativa vixente.

g) Realizar o seguimento dos compromisos de convivencia subscritos no centro.

h) Elaborar unha memoria anual sobre a análise da convivencia e conflitividade no centro, na cal se reflictan as iniciativas no ámbito do centro

sobre a materia. Este informe será trasladado ao consello escolar do centro e ao correspondente servizo territorial de Inspección Educativa.

i) Aqueloutras que lle sexan encomendadas polo consello escolar do centro docente ou polo órgano da Administración educativa con competencias na materia.

5. Cando a comisión de convivencia o considere oportuno, e co obxecto de que informen no ámbito das súas respectivas competencias, poderá solicitar o asesoramento dos/ as profesionais do departamento de orientación que interveñen no centro, do profesorado titor relacionado co tema que se analice, do educador ou educadora social do concello onde estea o centro educativo ou doutros ou doutras profesionais segundo a problemática de que se trate, así como das asociacións do sector que poidan colaborar na mellora da convivencia.

DEFINICIÓN:

É un órgano colexiado para investigar e reflexionar en relación co estado de convivencia e deseñar estratexias que se deberán adoptar para o fomento da cultura da paz e mellorar o clima da convivencia no centro escolar.

1. COMPOSICIÓN:

- A Directora do Centro que presidirá.
- A Xefa de Estudos
- De un a catro representantes do profesorado, incluída a persoa encargada da mediación escolar.
- A Orientadora
- Unha persoa representante do alumnado
- Unha persoa representante das familias
- Unha persoa encargada dos programas de coeducación
- Unha persoa representante do persoal non docente

2. FUNCIONES:

- Dinamizar o Plan de Convivencia do centro escolar.
- Informar trimestralmente ao Consello Escolar
- Elaborar un informe anual de análise da convivencia
- Coordinar as actuacións conxuntas dos ámbitos implicados relacionados coa mellora do clima de convivencia
- Propoñer á Administración educativa as medidas oportunas para a mellora da convivencia

3. ÁMBITOS DE ACTUACIÓN:

Toda a Comunidade Educativa: Alumnado, familias, profesorado, persoal non docente... etc

4. CONSTITUCIÓN:

Foi constituído o día 17 de Decembro de 2.015

5. PERIODICIDADE DAS REUNIÓNS:

A periodicidade ordinaria das reunións, deberá ser **trimestral**.
De forma extraordinaria, convocarase ó Observatorio, sempre que o demande a situación e se considere necesario

IX. MECANISMOS DE COORDINACIÓN E COLABORACIÓN INTERNA NONCENTRO, COA FAMILIAS E OUTROS CENTROS EDUCATIVOS OU ORGANISMOS DA CONTORNA

Todo o **claustru de profesores** está implicado no desenvolvemento da boa convivencia no Centro. Os titores son, na maioría das ocasións os responsables da realización das actividades que se desenvolven. Especialmente teñen relevancia, polo seu papel diario os compoñentes da **Comisión de Convivencia**, "órgano" ou núcleo do centro a partir da cal se dinamiza o Plan de Convivencia. Está formada pola coordinadora de Convivencia, profesores do centro, representante do Consello Escolar, e varios alumnos. Igualmente queremos destacar o papel dos alumnos Mediadores, que difunden as ideas de boas prácticas de convivencia e participan nos conflitos entre alumnos. **O Equipo Directivo do Centro**, como membros do Centro equiparados ao resto dos colectivos, colaboran na redacción e elaboración do plan de Convivencia, ademais o Xefe de Estudos pertence á Comisión de Convivencia, e a Directora Pedagóxica ten a última palabra en materia de corrección disciplinaria e apertura de expedientes académicos, pois é positivo que teña un coñecemento directo da marcha do plan. **O persoal non docente** non debe quedar fóra do Plan de Convivencia e para iso tense unha reunión a principio de curso na que se lles explica as principais normas e a súa implicación. **Todos os pais dos alumnos** son informados pola dirección do Centro na reunión inicial do curso e a todos se lles entregan as normas do curso, e propóñenselles as canles para a súa participación.

A principal canle de comunicación entre o Centro e as familias constitúeno os titores, que son os encargados de realizar as diferentes reunións anuais e trimestrais cos pais tanto colectivas como individualmente ao longo do curso e por medio da comisión telemática. Dende o centro temos o compromiso de reunirnos coa totalidade de pais dos nosos alumnos individualmente en polo menos unha ocasión por trimestre, colectivamente, fixouse tamén unha reunión por trimestre.

Existe a posibilidade de poder falar cos membros do Equipo Directivo do centro sempre que os pais o soliciten.

A APA, asociación de pais de alumnos, mantén un estreito vínculo coa dirección do Centro e ambos os dos organismos cooperan frecuentemente naquelas situacións nas que se necesitan.

Manteranse contactos con asociacións, servizos municipais, forzas de seguridade do estado, ... a comezo de curso para coordinar as actuacións concretas a levar a cabo durante o curso, as cales serán incluídas na programación do ciclo concreto onde se realicen. O Xefe de Estudos, os coordinadores de cada ciclo, os responsables de coeducación e orientación, os coordinadores das comisións creadas no centro e calquera membro da comunidade educativa poderá iniciar os trámites para organizar actividades que repercutan positivamente no centro, sempre co visto bo do Equipo Directivo.

X. ESTRATEXIAS PARA A DIFUSIÓN, PROCESOS DE SEGUIMIENTO, AVALIACIÓN E MELLORA DO PLAN DE CONVIVENCIA

Ten por obxecto coñecer o grao de consecución dos obxectivos previstos no Plan de Convivencia.

Os mecanismos empregados para **a difusión** do devandito plan son: reunións con pais a comezo de curso, titorías nas que se elabora e pacta as normas de convivencia da clase e do Centro cos alumnos e o Boletín Informativo do Centro que se envía ás familias no 1º e 2º trimestre.

O seguimento faise diariamente a través do parte de incidencias.

E **a avaliación** lévase a cabo en tres niveis:

- a) Avaliación de cada actividade
- b) Avaliación procesual
- c) Avaliación final

a) Avaliación de actividades.

Cada acción revisarase no seu conxunto polo profesorado e a devandita valoración quedará recollida na memoria de final de curso.

b) Avaliación procesual.

Realizarase en dous momentos puntuais ao longo do ano (Xaneiro e Abril) por medio de:

- A observación directa
- A medición destes resultados por medio de indicadores
- A resposta que a comunidade educativa estea a dar á realización do plan
- A análise dos resultados de cada unha das actividades
- Na aplicación da Xunta de Castela e León.

E tendo en conta a:

Alumnos:

- Os cambios efectivos que se vaian dando como consecuencia da aplicación de accións e medidas tomadas

- A súa aceptación das normas de convivencia
- A existencia ou non de conflitos entre alumnos.

Pais:

- A súa colaboración
- O grao de participación nas reunións ás que se lles convoca como consecuencia do seguimento do plan.
- A satisfacción que mostran respecto das actuacións.

Profesores:

- O empeño e entusiasmo que esperta dende o comezo no equipo docente por levar a cabo este plan de convivencia.
- A súa satisfacción pola consecución de resultados.

c) Avaliación final

Avaliación sobre os obxectivos

grao de consecución dos obxectivos parciais

grao de consecución do obxectivo xeral

Avaliación do proceso

avaliación do proceso e desenvolvemento do plan

avaliación sobre actividades e contidos

Avaliación do grao de implicación do profesorado

Avaliación do grao de implicación dos pais

Resultados

Nivel de eficacia do plan de mellora. Cambios observados no clima do Centro e nas relacións interpersoais entre os alumnos Este Plan de Convivencia chegará a pais e alumnos a través das actividades especificadas no apartado 5 (Ver ANEXO 2).

Ao final de cada curso, o noso sistema de calidade contempla unha revisión de todos os procesos implicados no funcionamento do centro. Como instrumentos de recollida de información para a avaliación poden servir os cuestionarios presentados no punto 5

Anual: Todos os anos, revisarase a Normativa e modificaranse os aspectos que se consideren necesarios.

Esta revisión lévase a cabo Coa participación de todos os membros do profesorado, coordinados pola Xefatura de Estudos

A revisión efectuarase non mes de Setembro de cada curso Escolar

AXENTES RESPONSABLES DA CONVIVENCIA ESCOLAR (Lexislación Decreto 8/2015)

1. Todos os membros da comunidade educativa son axentes responsables da convivencia escolar nos termos establecidos neste decreto e participarán na elaboración, no desenvolvemento, no control do cumprimento e na avaliación do plan de convivencia e das normas de convivencia do centro.

2. A comunidade educativa no seu conxunto velará pola aplicación daquelas medidas que vaian encamiñadas a fomentar o respecto ás diferenzas, entre elas, a igualdade efectiva entre mulleres e homes.

II.1. O CONSELLO ESCOLAR

O consello escolar do centro educativo, ademais das funcións que lle atribúe o artigo 127 da Lei orgánica 2/2006 e o artigo 57 da Lei orgánica 8/1985, do 3 de xullo, reguladora do dereito a educación, terá as seguintes:

a) Elixir as persoas representantes da comisión de convivencia, de acordo co establecido no artigo 6.2 deste decreto.

b) Establecer directrices para a elaboración do plan de convivencia e das normas de convivencia do centro.

c) Realizar anualmente o seguimento e a avaliación do plan de convivencia e das normas de convivencia do centro.

d) Propor actuacións en relación coa convivencia para todos os sectores da comunidade educativa, especialmente as relacionadas coa resolución pacífica de conflitos.

II.3. O CLAUSTRO DO *profesorado*

O claustro, ademais das funcións que lle atribúe o artigo 129 da Lei orgánica 2/2006, terá as seguintes funcións:

a) Realizar propostas para a elaboración do plan de convivencia e das normas de convivencia do centro.

b) Participar na avaliación anual da convivencia no centro, incidindo especialmente no desenvolvemento do plan de convivencia.

c) Propor actuacións de carácter educativo, especialmente as relacionadas coa resolución pacífica de conflitos.

II.4. O EQUIPO DIRECTIVO

1. Ao equipo directivo do centro correspóndenlle as seguintes funcións:

a) Elaborar, de ser o caso, o plan de convivencia do centro e as demais actuacións derivadas do desenvolvemento, seguimento, avaliación e revisión deste, así como as demais competencias da comisión de convivencia, mentres esta non estea constituída.

b) Impulsar as actividades previstas no plan de convivencia, así como velar pola realización destas e polo cumprimento das normas de convivencia.

2. A dirección, ademais das funcións que lle atribúe o artigo 132 da Lei orgánica 2/2006, terá as seguintes funcións en materia de convivencia:

a) Garantir as condicións para que exista no centro un adecuado clima escolar que favoreza a aprendizaxe e a participación do alumnado.

b) Garantir o exercicio da mediación, a imposición de medidas correctoras e o desenvolvemento dos procesos e procedementos que se establecen neste decreto.

c) Velar polo cumprimento das medidas correctoras por parte do alumnado.

3. De conformidade co artigo 132.f) da Lei orgánica 2/2006, correspóndelle á dirección a imposición das medidas correctoras, sen prexuízo do establecido no artigo 44 deste decreto, consonte o artigo 26 da Lei 4/2011, do 30 de xuño.

4. **Á xefatura de estudos** correspóndenlle as seguintes funcións, en materia de convivencia:

a) Coordinar e dirixir as actuacións establecidas no plan de convivencia do centro e nas normas de convivencia do centro.

b) Velar polo desenvolvemento coordinado e coherente das actuacións establecidas no plan de convivencia e das actuacións relativas á mellora da convivencia reflectidas nos respectivos plans de acción titorial e de atención á diversidade do centro.

c) Promover o exercicio da mediación que se leve a cabo no centro.

d) Organizar a atención educativa do alumnado a que se lle suspendese o dereito de asistencia á clase, no marco do disposto nas normas de organización e funcionamento do centro.

II.5. ÓRGANOS DE COORDINACIÓN DOCENTE

1. . Os órganos de coordinación docente, no seu ámbito competencial, serán responsables de incorporar nas súas actuacións as medidas e os acordos adoptados, de conformidade co que estableza o plan de convivencia e as normas de convivencia do centro.

2. En todo caso, as medidas e os acordos do número anterior serán recollidos pola comisión de coordinación pedagóxica e polo resto dos órganos de coordinación docente para incluílos nos documentos institucionais do centro, concretamente nas concrecións curriculares de etapa, para asegurar a coherencia destes co proxecto educativo do centro e a programación xeral anual.

Programación da educación en valores

A identidade da escola católica fundaméntase nunha concepción cristiá da persoa, da educación e do mundo, e exprésase na súa misión, visión e proposta de valores.

A misión da escola calasancia, a súa razón de ser no momento presente, é evanxelizar, e lévaa a cabo educando dende unha visión humanista-cristiá, dende os valores do Evanxeo, dende o diálogo fe-cultura-vida, Piedade e Letras, abríndose a todos, con relacións cordiais e fraternas, con pluralidade e como servizo de interese xeral da Igrexa á sociedade.

Os principios orientadores que definen o sistema de valores da escola calasancia son:

- Educar dende unha imaxe de Deus pai, próximo, que perdoa e se compromete con todos, especialmente cos máis necesitados.
- Educar dende unha visión cristiá do ser humano, da vida e do mundo, dun xeito integral e aberto ao transcendente.
- Educar dende a comunidade educativa onde todos os seus membros se identifican co Carácter Propio, implícase e séntense responsables da boa marcha do centro.
- Educar dende un estilo pedagóxico humanizador, baseado na proximidade do alumno e o respecto á diversidade, en estreita colaboración coas familias, e sendo fieis ao carisma institucional.

Este sistema de valores transmítase, dende un enfoque sistémico, por medio dunha cultura organizativa centrada na persoa e nos valores cristiáns explícitos, e polo clima emocional da comunidade educativa, que establece as condicións idóneas para o crecemento persoal e social dos alumnos. A escola calasancia concrétao na seguinte proposta:

- Aposta polo valor do **amor**, que define como entrega desinteresada aos demais, que nos leva a dar o mellor de nós mesmos, buscando sempre o ben da persoa.
- Educa na **esperanza**, que é a forza interior que nos move a conseguir o ideal que achega sentido á nosa vida e nos leva a vivir dende un clima de confianza e optimismo nos demais.
- Fomenta **a fraternidade**, que capacita para vivir unha relación de afecto e confianza, como a que hai entre irmáns. Concrétase en actitudes que levan a compartir, a aceptar e dar confianza, e que posibilita a paz e harmonía.
- Invita a vivir dende **a gratuidade**, fomentando nos alumnos a capacidade para realizar accións de axuda aos demais sen esperar nada a cambio.
- Potencia **a honestidade**, que nos leva a vivir dende a verdade conforme ao que se pensa, respectando e sendo xusto cos demais. Considera que é un valor indispensable para que as relacións humanas se desenvolvan nun ambiente de harmonía e de confianza.
- Promove **a xustiza**, procurando un ambiente no que se da a cada un aquilo que lle pertence, tendo en conta as súas características e necesidades. Fomenta este valor promovendo a responsabilidade, a conciencia social e o compromiso.
- Educa na **liberdade** e dende a liberdade, que entende como a capacidade da persoa humana para elixir e obrar en cada momento respectando os dereitos e deberes dos demais. Para iso promove a responsabilidade, sentido social, o esforzo e a perseveranza, o profundo respecto e comprensión cara ao outro.
- Educa na **sinxeleza**, que *pon de relevo as calidades do espírito e os sentimentos do corazón. Tradúcese en transparencia de vida e maniféstase na franqueza e ausencia de dobrez, na autenticidade, naturalidade e proximidade cara aos demais.*
- Propón **a solidariedade**, que xermola da convicción de que todos somos seres humanos iguais en dignidade e dereitos. Supón sensibilidade para captar as necesidades dos demais e ponse de manifesto no servizo e busca do ben común.
- Educa na **verdade**, que permite manifestar con palabras, feitos e actitudes, o que sentimos no interior. Esixe coherencia entre o que se di e o que se sente.

ACTIVIDADES PARA MELLORAR A CONVIVENCIA

(VER PROGRAMACION DE TITORIAS)

Marco xurídico

- Constitución española e Estatuto de autonomía de Galicia.
- Lei 8/1985, do 3 de xullo, reguladora do dereito educación.

- Lei 30/1992, do 26 de novembro, de réxime xurídico das administracións públicas e do procedemento administrativo común.
- Real decreto 1398/1993, do 4 de agosto, polo que se aproba o Regulamento do procedemento para o exercicio da potestade sancionadora.
- Lei orgánica 15/1999, do 13 de decembro, de protección de datos de carácter persoal.
- Lei 27/2005, do 30 de novembro, de fomento da educación e a cultura da paz.
- Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación, coas modificacións introducidas pola Lei orgánica 8/2013, do 9 de decembro, para a mellora da calidade educativa.
- Lei 7/2007, de 12 de abril, do estatuto básico do empregado público.
- Real decreto 1720/2007, do 21 de decembro, polo que se aproba o Regulamento de desenvolvemento da Lei orgánica 15/1999, do 13 de decembro, de protección de datos de carácter persoal.
- Convención internacional sobre os dereitos das persoas con discapacidade (3 de maio de 2008).
- Lei 4/2011, do 30 de xuño, de convivencia e participación da comunidade educativa.
- Lei orgánica 8/2013, do 9 de decembro, para a mellora da calidade educativa.
- Lei 2/2014, do 14 de abril, pola igualdade de trato e a non discriminación de lesbianas, gays, transexuais, bisexuais e intersexuais en Galicia.
- Decreto 8/2015, do 8 de xaneiro, polo que se desenvolve a Lei 4/2011, do 30 de xuño, de convivencia e participación da comunidade educativa en materia de convivencia
- escolar.